

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

Donostiako Euskal Jaietan

ZERUKO ARGIAren ale au zure eskuetara orduko, Donostiako Euskal-Jaien lapikoa galgal egongo da. Irailaren 5-tik asi ta 20-rarte, gure uriburuak bere etxeko jantzia artuko bait-du. Ona emen jai oien xeetasunak egunik-egun:

Irailak 5

19-00: Santa Mariako Eliz Nagusian, SALBEA.
19-30: Plaza Zaarrean AURRESKUA.
20-00: Aiumentatu zaarreko Aretoan, Haritxelar jaunak, Euskal-Jaietako aldarriketa, «Pierres Topet-Etxahun» Zuberoako bertsolaria, gai dualarik.
21-00: San Telmoko Erakustegian, EUSKAL-PINTURA TXAPELKETA, boskarren aldiz.

Irailak 6

8-00: Txistularien kalejira.
12-00: Kontxako uretan, TREINERU-ESTROPADA.
17-30: Trinidadoko Enparantzan, aizkolarien leiaketa, biñaka alde bakoitzetik. Latasa ta Astibia Iru-garrena, Mindegia ta Leenengo Arriaren kontra saiatuko dira jokoan. 54 ontzako amar enbor, 60 ontzako bi enbor eta 72 ontzako enbor bat izango dituzte ebaki bearak.

Irailak 7

13-00: Erakar eta Turismoko Aretoan, euskeraz, ondoen ikasi duan kanpotarrari, sari-gaillua eskelniko zaio.
18-00: Altzan eta Astigarragan, pi-

lota-partiduak. Eta ordu berean, Egiako auzoan **Gaztetxo** taldearen dantza-aldiak.

Irailak 8

8-00: Donostia Zaarreko kaleetan zear, TXISTULARIEN KALEJIRA TA SOKAMUTURRA.
10-00: Bola ta Toka-jokoak.
20-00: Trinidadoko Enparantzan, Andoaingo «BETI ABESLARI» abestaldearen saioa.

Irailak 9

20-00: Actualidades -ko Jakintza Aretoan, Agirre-tar Edortak, «TXALAPARTAZ» izketaldia. Itzaldiak, bere argazki ta soifru-argigarriak izango ditu lagun.
20-15: San Bizenteko Eliza Nagusian, Urteaga-tar Juan jaunak eta STELLA MARIS ETA SINE NOMINE-k, organu-jo-aldia ta abesti-Sorta, OXINAGA jaunaren ome-nez.

Irailak 10

AURREN EGUNA.—Aur txistulari, aizkolari ta idazleak elkarren leian saioak.
20-00: Actualidades -ko Jakintza-Aretoa, Lekuona-tar Juan Mari-aren itzaldia «Aozko literatura ta Euskal-Poesiaren estiloa».

Irailak 11

Euskal-Pintura Txapelketaren erabakia, boskarren Leiaketa ontan Txapeldunari bere saria emanaz.

Irailak 12

19-30: Trinidadoko Enparantzan, TXALPARTARI-TXAPELKETA.
20-00: Actualidades -ko Jakintza-Aretoa, Juan San Martiñen ITZALDIA. Gaia, «UHI BERRI» aren berri ematea izango du.
22-30: Euskal-Folklore Jaia.

Irailak 13

8-00: Donostia Zaarreko kaleetan, SOKAMUTURRA.
12-00: Kontxako uretan, TREINERU-ESTROPADA.
17-00: Trinidadoko Enparantzan, AIZKOLARIEN LEIAKETA, ASTIBIA TA ARRIA ANAIEN artean. Lana, au izango dute: 72 ontzako sei enbor eta 54 ontzako bi enbor.
17-00: Igeldon, TXALPARTARIEN SAIOA.
19-00: Trinidadoko Enparantzan, Trikiti ta Irrintzi-larien leiaketa. Aieten, bola ta toka jokoak.

Irailak 14

20-00: Actualidades -ko Jakintza-Aretoa, XABIER KINTANAK «EUSKERAREN BATASUNA LEHEN ETA ORAIN» adieraziko digu bere jardunaldian.

Irailak 15

19-30: Trinidadoko Enparantzan: ZUBEROKO MASKARADA.
20-00: Actualidades -ko Aretoa, JUAN ANTONIO URBELTZen izketaldia.

● SAGARDOTEGIKO AFARIA

Gaztañagak ... 3 garrenean

● ORIXE ETA BATASUNA

Letamendiak ... 3 garrenean

● LANGILLERIA

Mikel Ugaldek ... 4 garrenean

● AUKERATU EGIN BEHAR

Larresorok ... 5 garrenean

● URUGUAY

Larreak ... 5 garrenean

● ZABALEGI, GAUR ETA BIAR

Barandiaranek ... 12 garrenean

François Mauriac il zaigu

Irurogei urte ontan, izan dugun nobelista eta idazlerik onenetakoa, dudarik gabe, François Mauriac izan dugu. Gazterik asi zan idazten, eta geroztik, batek asko daki, zenbat nobela eta artikulatu idatzi zuen.

Idazle argi eta bizkorra. Estilo-duna. Eragin aundikoa. Gizonak, mundu ontatik zehar aurkitzen dituen prolemak gogor ukitu zituen. Aren nobelek dardarazten dute gure kontzientzia, eta ditugun zailtasun eta nekeen artean, gizonok gure dinitatea nola gorde genezakean, gogor eta bizi baina bai gozo ere, erakusten digu. Nobelista eta poeta izan zan, izan ere, irakurleen bihotzetan alako eragina izateko, bai bata eta bai bestea beharrezkoak bait dira.

NOIZ-ZER

—Bordelen jaio zan. 1885-garren urtean. Andik urte batera aita il zitzaion. Andik aurrera, aren eskola, bere amak eman ziona izan du zan.

—1909. «Les mains jointes» bere lehen liburua. Poesia liburua.

—1913. L'Enfant chargé de chaînes da Mauriacen lehen nobela. Urte ontan ezkondu zan eta andik denbora labur baten buruan lau aur izan zituen: bi mutil eta neska bi.

—1914. Gerrara jo zuen. Ez zuen beste erremediorik izan. Gauzak bikeratu eta berehala bi nobela idatzi zituen: «la Chair et le Sang» eta «Préséances».

—1922. «Le Baiser au Léproux» nobela. Nobela hau idatziz geroz, oso famatua egin zan. Lanari jo eta ke ekin zion. Urte bakoitz nobela berri bat argitaratu zuen. Garrai ontan idatzi zituen bere nobelarik famatuena: «Thérèse Desqueyroux» (1927), «le Noeud de vipères» (1932) eta «les Anges noirs».

—1933. Frantses Akademiaren sartu zan. Ezarrian operatu zuten eta luzaz eri egon zan.

—1934. «Journal» sonatuaren lehen tomoa argitaratu zuen. Lau tomo dira danera.

—1936. Nobela alde batera utzirik, politikari, kritikari eta periodismoari eman zion. Euskaldunok, su eta fu defenditu ginduzten. Urte ontan berean argitaratu zuen «la vie de Jésus».

—1938. Lehen teatro lanak: «Asmodée», «les Mal Aimés», «Passage du Malin» eta «le Feu sur la terre».

—1940-1944. Alemanen kontra, Resistenzian sartu zan. Gerra bukatu eta «Figaroren» lehen lumeroa, de Gaulleri gorazarrez beterik dago. Oso de Gaulle zalea izan zan beti.

—1948. «Bloc-Notes» liburu eza-guna, «Table ronde-n» argitaratzen asi zan.

—1952. Nobel saria eman zioten.

—1967. «Mémoires politiques».

—1970. Uztailaren 27-an, «le Figaro Littéraire», bere azkeneko «Bloc-Notes» idatzi zuen.

Gaitzat au artu du: Euskal-Dantzekiko azterketari itzaurrea.

Irailak 16

20-00: Trinidadoko Enparantzan «ABESBATZ DONOSTIARRAREN ABESTALDIA».

Irailak 17

20-00: Actualidades -ko Aretoa, Luis Peña Gantxegi, Xabier Market eta Eduardo Aranzabalek gai au arrotuko dute: «Gure-gurea dan ERAIKINTZA berezia, sor al diteke?»

Irailak 18

Munduko Pelota-Txapelketen Asiera. 20-30: Aiumentatuko Erakustegi-Aretoa «Pelota-Erakustegia» zabalduko da.

Irailak 19

Trinidadoko Enparantzan, «GAZTAI, TXAKOLI TA EUSKAL-SOINU-TRESNA ZAARRAK, elkarren leian.
20-00: Aieten, Trikiti-Leiaketa saritutakoen saioak.

Irailak 20

12-00: Getariko itsas zabalean asi ta Donostiarreko TREINERU-ESTROPADAK.
Zubietan, ERROMERIA. (Errebote-jokaldiak; bertsolariak; trikitijak; eta jatorduak itzalpean).

BILTOKI ORDEZKARIAK

BEZUZA GAI BIKAIÑEN NAPARROAKO.

ORDEZKARITZAK, NERETZAKO BAKARRIK,
ARTUKO NITUZKE.

Zuzendu zaitezte: Apart. 270

— I R U Ñ A —

BAR - RESTAURANTE

bartolo

(Sabino Ceberio)

Amaiketako, bizigarri ta
baskari berezienak

Fermin Calbeton kaleko 38'an. Urrut. 11.743. DONOSTIA

IDATZEDER

GURE AURREN IDAZKERA
OBEAGOTZERAKO ANTOLATU-
TAKO KUADERNOAK
BAITA ERE, ONGI
IDAZTEN IKASTEKO,
AU DA: OSO ARGI,
IRAKURGARRI, eta ARIN.

BERRI EMATE TA

ESKABIDEAK:

APARTADO 753 - DONOSTIAN

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillek;
Gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentseak.

FANDERIA

ERRENTERI

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5 TELEFONO 224440

Onen agentziak erri aurretan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea,
Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin,
Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero,
Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rocha-
pea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin,
Ochagavía, Cárcar, Olazagutía, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero,
Cadreira, Andosilla y Noain-Berriain.

NERE BORDATXOTIK

Urteroko leloa entzuten dugu
aurten ere.

Jendea erruz eta diru gutxi. Kan-
potar zur eta zekenak dirala; lau
txanponen jabe ezteranak, edo-ta,
baldin badituzte ere, ondo gorde-
tzen dituztenak.

Nik betikoa esango dut.

Danik eta zintzoen ibilita ere,
dirua gastatu bearra dagoala de-
rrior.

Igaz lau peza pagatzen gendua-
nak, sei edo zazpi balio ditu aurt-
ten.

Gure moduko jendemodu asko
dator onuntza. Lanetik bizi dan jen-
dea.

Urte guzian txintxo-txintxo joka-
tuta aurreratzen dituzte txapon ba-
tzuk onuntza etortzeko.

Kostata aurreratzen dan dirua
ezta nolana botatzen. Errez dato-
rrena errez joan oi da geienetan,
baña kostatakoea ez.

Juxtuaren eta zeken modura ibili-
ko badira ere oiek etorri egiten dira
onuntz.

Gu osatzen al gera oien lurreta-
ra joateko moduan?

—oOo—

Ortega bera, zein da jakintsua
tean au idatzi zuan:

«Ser vasco, sin más, es una re-
nuncia nativa a la expresión ver-
bal».

Erderari dagokionez, izan diteke
ori.

Ortega bera, zein da jakintsua
zan, tontorik aundienaren pare ager-
tuko zan euskeraz.

Ortega'k etzekian asko zenbait
euskadunek izketarako zer errezta-
sun duan; etzekian asko euskal
umorearen berri.

Aurreko batean Donosti'ko «Bo-
degón Alejandro'n» bazkaltzeko zo-
ria izan genduanok, eztaukagu orre-
lakorik esaterik.

Gure artean baigenduan Legorre-
ta'ko Jesus Eskisabel jauna.

Parreari emanda erdibitu bea-
rrean ibiliak giñan.

Ura zan gizonaren itz-jarioa! Ura
zan dana egoki etortzea!

Gizon «xelebre» asko ezagutu di-
tut, naiz andaluz eta naiz gailion-
tzeko.

Legorreta'ko seme oni aurrea
artzeko modukorik ez; itzetik ortze-
ra ateraldi parregarrietan au berdin-
du lezakeanik ez.

Ortega bizi izan baliz, euskera ja-
kin, eta gure inguruan gertatu,
urrengo egunetik gaitzetsiko zituan
len esandako itzak.

Ez ginduzen ezagutzen, eta eza-
gutzen ez gaituanak ixil-ixilik egon-
da obe.

—oOo—

Aita Santu Paulo seigarrenak,
oraintsu, itz gogoangarriak esan
ditu.

Ba-da oraintxe gorputzak erakus-
teko gogoia.

Billuskeria, larrugorrikeria ain na-
barmen. Gizonaren animalkeriak du
ixtimazio.

Maite-miñak, lizunkeriak...

—oOo—

Ez nuan oraintxe idatzi bertso
mordotxo bat gai oni buruz. Aieta-
ko bat dazute onoko au:

Emakumeak nola baitauden
zabarkeria emanak,
arrixku bide aunditan gabiltz
gu, gizonetako geranak.

Bistara azaltzen badizkitzute
gordean bear diranak,
zirikaldia seguru dauka
marmolezkoa eztanak.

—oOo—

Donosti'ko Aurrezki Kutxak, Ao-
ros Kutxa donostiarrak, berebiziko
asmoa artu zuan.

Gure errien kondaira laburra, is-
tori laburra idaztera ainbat idazle
akulatuaz.

Igaro berriak dira Deba'ko San
Rokeak.

Deba'ko kondaira laburra Teresa
Amuategi andrezkoak idatzi du.
Atsegin eta jostalaria bere liburux-
ka. Erriko gizon «xelebreei» toki
aundi xamarra eman die.

Emen dijoakizute Teresa Amua-
tegi'ren zati bat euskeratuta:

«Debarrak beti izan dira zezen-
zaleak.

Nere aita zanak esan oi zuanez,
denbora batean taldeak, kuadrillak,
osatuta egoten omen ziran. Kuadri-
lla aiek auzo errietara joaten ziran
toriatzera: Mutriku, Zeztua, Azpeiti,
ta abar.

Batzuk gogoan ditut. Adibidez,
Julian Arteondoaga «Markex» gaitz-
izenarekin ezagutzen genduan, ta
Itziar'ko karteroa zana; Bernardino
Esnaola «Mazantini», Balentin Es-
naola Txolet...

Banderillerorik onena bezela, de-
barrak, Bentura Laka juzkatzen zu-
ten. Ark etzuan berdiñik errian. Lu-
zea, liraiña, egokia zan Laka; gor-
putz ederreko gizasemea.

Auasardia, balorea, saltzeko zuan.
«Zapaterito'ren» kuadrillakoa zan
Laka banderilleroa. 1845'garren ur-
tea zan.

Itziar'ko «Erlete» baserriko na-
gusiak zezen bat erosi zuan. Itziar'-
ko korridan sobratutako zezena zan
bera.

Urrengo urteko udara iritxi za-
nean, Mutriku'ra eraman zuten da-
lako zezen ori, probatzera.

Artaraino gustatu omen zan Mu-
triku'n, bereala izan omen zuan Az-
peiti'rako eskea. Azpeitiarrak San
Inaziotan uraxe bear zutela.

Mutriku'tik etxera zekartela, La-
ka'k Deba'n ikusi zuan «Erlete'ko»
zezena, ta begi-kiñu bat egiñik, itz
auk esan zizkion:

«Azpeiti'n ikusiko diagu alkar,
lagun zar».

Ordurako «Zapaterito'ren» taldea
Azpeiti'rako itz emana baizegoan.

Iritxi zan San Inazio eguna. De-
bar kuadrilla Azpeiti'ra, oiñez.

Lasao'tik pasatzerakoan, baserri
baten atari aurrean gelditu ziran.

Baserri artan Mari Dolores bizi
zan.

Nor zan Mari Dolores?

Azti fama aundia zuan baserritar
emakume bat; etorkizuna asmatzen
saiztzen diran oietakoa.

Erdi-sorgintzat jotzen ziran ala-
koak gure lurrean.

Mai gañera kartak bota zituan
Mari Dolores'ek.

Eta Laka banderilleroari zorrozki
begiratuaz, itz auk esan zituan:

—Kontuz, kontuz, motel!

Zezen beltz batekin oso gaizki
ibili bearrean ago. Oso kontuz eta
arduratsu ibili ezean, urrean duk
ire azken ordua».

Asi zan Azpeiti'ko zezen pesta;
asi zan novillada izenez ezagutzen
duguna.

Laka'k ezin aztu zituan Lasao'ko
aztiak esan zizkion itzak.

Pestaren asieratik kontuz ibili
zan, ausardi ta koraje geiegirik
azaldu gabe.

Baña, zezenetako batean «Zapa-
terito» bulartsu txalotua zala ikusi-
rik, egundoko su bat nabaitu zuan
barrenean.

«Zapaterito'ri» jotako txaloak «Er-
lete'ko» zezen beltzari banderilla bi
ain egoki itsatsi zizkiolako izan zi-
ran.

Beste orrenbeste egin gabe etzan
geldituko. Ez orixe!

Banderilla pare bat emateko be-
rari ere, eskatu zuan. Alegiñak
egin zizkion «Zapaterito'k» pentsa-
mentu ura baztertu zezan.

Eztala kondiziotako zezena, ta utzi
zezaiola pake-pakean.

Oso berotua zegoan orde Laka,
ta gaiñeko jendeak ere ura ikusi
nai zuan lanean.

Beregana inguratuta, onela min-
tzatu zitzaion «Zapaterito»:

—Gogoratu adi Mari Dolores'ek
zer esan dikan.

Guzia alperrik. Erabakia artua
zeukan. Pentsatutakoa egin gabe
etzan geldituko.

Eskuetan banderillak artu, ta an
dijoa zezenarengana.

Zezena konturaturik, arrigarriko
sarrera batean an dijoa gizon billa.

Ezin da obeto sartu zizkion La-
ka'k banderillak, baña bai zezenak
Laka'ri adarrak ere.

Animali zakarrak egundoko astin-
duak emanik, gorputz gelditu zan
plazan Laka sonatua.

Lasao'ko aztiak asmatu, ala bea-
rrez.

Martin Felix Ostolaza, debar mu-
sikoak, zortziko bat idatzi zuan La-
ka banderilleroaren oroimenez.

San Roke'tako korridetan beti en-
tuzten da zortziko au Deba'n, biga-
rren zezena toriatu ondoren.

Laka'ren eriotza, Azpeiti'ko pla-
zan, 1846'garren urteko udaran izan
zan.

Basarri

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon,

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-
cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'ra.

Astean Iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.967

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

Eraria epela dagola?

FAGOR'ek

oztuko du berela

EUSKALDUNEN LAGUN AUNDI BAT

Auxe degu joan dan asteko berri latza: François Mauriac, gaurko frantziar idazle onenetako bat, beti euskaldunen lagun aundia izana, il zaigu.

Idazle bezala, aurrenetakoa. Frantziar izkuntzak etzuan bereztat misteriorik. Nahi zituanak eta nahi zuan bezala esaten zituan, izkuntzaren jaun eta jabe bait zan. Gaztetandik asko idatzitako gizona, zuzena, egizalea, oso osoa. Borrokalari ausarta. 1952-garren urtean Nobel saria arrapatu zuan eta gaurko egunean ere idazlaririk onenetakoa zan.

Euskalerriaren alde oso garbi jokatu zan beti. Egiazko lagunak zoritarretan ezagutzen dira. Mauriac ahalegindu zan bihotzez gure erriaren eta gizonen alde. Gutxi bezala irten zan Euskalerriaren alde.

"Le Figaro Littéraire" aldizkariak argitaratu berria duan abuztuak azkeneko alean Mauriac-eren azken-idazlana zekarren eta bere ortan ere, oraindik orain, gure erriaren alde mintzatzen zan eta nola! Goitik behera frantziarra izanik, euskaldunak eta Euskalerria maite zituan. Gure estu-aldietan alde jarri zitzaigun eta ez negar egiteko, arpegia aurrez aurre emateko baizik.

Euskal apaizaren alde ere inor ez bezala jarri izan zan eta bere idazlanerik esker mundu osoan ezagutu izan da euskal apaizen jokaera errikoia.

Diktadura guztien etsai agertzen zan. Gai ontan bere itzak beldulgarriak izan oi ziran. Askatasunaren alde borroka izugarria egin zuan beti. Egia, gizona eta zuzentasuna gauza guztien aurretik jartzen zituan. Egia esateko beldurrik etzuan ezagutu; edozein botatzen zizkion arpegira eta ostikoak botatzen zizkiotenean ere bazekian aurrera begiratzeko. Eskubiar jendeen simplekeriak eta azpikeriak ondo astintzen zituan baita ezkertiarren arinkeriak eta arrokeriak ere.

Askok esango dute De Gaulle-ren morroi utsa zala. Egia. Baiña irakur dezagun aipatutako bere azkeneko idaz-lanean De Gaulle berari ere esan zizkionak, ain zuzen Euskalerriaren arazoa gogoratuaz. Etzan nolanahiko gizona.

Ezin ahaztu dezakegu, azkenik, benetako kristaua zala, Jainkozaile aundia. Berak zionez, lan guztietan bere sinismena aitoritzen zuan aberastasunik aundiena bezala. Sinisten zualako omen zan borrokalari.

Edozein okerkeri, gezur eta ustelkerien etsaia zan eta bere irakurleei on aundia egiten zien. "Le Figaro Littéraire" 60.000 erosle zituan Mauriac-en idaz-lanak irakurtzearen bakarrik arpedidun egina.

Nolaz ahaztu alako gizona? Bere idazti guztietan argi bat azaltzen zan. Langille porrokatua, larogaita lau urtetan gazte iraun zuan eta gaurko gizarteari begira-begira, argi ikusten zekian.

Egunero itxaro zuan Aitarenen babesera joan zaigu. Esker milla, François Mauriac. Ar zazu ondo merezia dezan atsedena. Gu emen gelditzen gera oraindik eta zure oroipenak aurrera jotzeko indarra ematen digu.

ORIXE ETA BATASUNA

Lehenengo batean semaforo bat patszeko zai nengoela aspaldiko lagun bat onduratu zitzaidan. Errotik eta betidanik euskaltzalea da bera hitzez eta bizitzek. Konturatu gabe (ex abundancia cordis...) batasunaz hasi ginen hizketan eta luzaz aritu ere semaforoaren keinu gorri-berdeei jaramonik egin gabe. Eta gauza askoren artean hau esaten zidan: «egungo eguneko H eta batasun izurri hau «halakoek» asmatu ditez. Batasuna nahi izanez gero Orixeren euskera erabili besterik ez genukean».

Iritzi hau zenbaiten artean aski hedatua denez gero, argi berdea eskatzen diet irakurleei arazo honetaz bizpahiru hitz astekari honetan isurtzeko.

ORIXEREN IRITZIA

Argi dezadan lehenengo Orixerentzat berarentzat batasun-behar hau ez zela «halakoen» azpi-joko bat, hil edo bizi-ko hauzia baino. Ikus bestela RIEV-en (1920, XI) emandako txostenaren hasieran bertan zioena: «Los dos problemas que preocupan a los euskerólogos, el de la unificación ortográfica y el de la unificación de los dialectos, son muy dignos de atención; pero sobre todo el segundo porque es más arduo y no menos necesario para la conservación de la lengua». Bestalde, batasunerako berak gogo duen bidea batere normarik ez ematea da. Araua idazle bakoitzaren hautamena litzake: «Esto hicieron los griegos: así dieron solución a un problema más arduo que el nuestro. Me imagino, y para ello me dan pie aquellos antiguos autores con la conducta que siguieron, que si Demóstenes o Píndaro hubieran hoy de escribir en la lengua de Aitor, escogerían el uno para sus arengas y el otro para sus vehementes odas, el seco dialecto vizcaino...; si Lisias, Sócrates o Cicerón, se me ocurre que tomarían por base el guipuzcoano; si en fin Anacreonte, Luciano el filósofo o Aristófanes sus gracias y sátiras, no concibo que hallaran base más apta que el pirenaico».

ORIXE ETA H

Honi buru hau esaten digu: «Con

laudable criterio (eta Gavel h alde dago; Ikus RIEV, 1919, X) M. Gavel ha suscitado la cuestión de la H... Muy fácil es resolver tales cuestiones cortándolas de plano (alferrikako h madarikatu hori esan eta kitto...), con afirmar que los sonidos o tonos que por esos signos se quieren representar son exóticos... Por lo menos, se impone estudiarlos para resolver con más solidez si son o no legítimos nuestros» (jatoritasunaren alderdi hau, nik uste, nahiko garbi dago gaur egunean).

Ageri denez Orixeren iritzia Orixezale askorena baino apalagoa eta zabalagoa da puntu honetaz, hitzegin eta erabaki aurretik azterketa sakon bat eskatzen bait du.

ORIXEREN JARDUNA

Jardunean ere batasuna nola finkatu erabaki gabe zedukan. Zerbilen ortografia bera ikusi besterik ez dago. Obra batean berean aiantzi, antzi, eta aantzi erabiltzen ditu; zuhurtasuna eta zurgurki. Aitorizunetan beretan almen idazten du baina ahala eta aldun ere bai; ogeratu eta oe; ago eta abo baina ahopaldi. Eta, jakina, Barne-Muinetan soinu, ezpaina, bihotza, hau, ilhun, halere, mihia, eta abar eta abar... (Itxuraz bere obrarik onena idatzit zuenean maoista sentitu zen). Orixek ere guk bezala batasunaren korapiloa zedukan, euskalkiak inork baino hobeto ezagutzen bazituen ere.

ZUZENBIDE BATEN BEHARRA

Orixek aipatzen duen bidea zailantzarik gabe ederrena da: euskeraz bere bitxitasun guztiekin gordetzeko idazleek (eta irakurleek, adituko badute) euskalki eta euskalkiño guztiak ikastea. Baina gauza bat da ederrena izatea eta beste bat posible izatea. Berak, bai, txikitatik ederki zekien euskeraz, eta bizitza osoa horretara emana zedukan. Baina, damurik, zenbatek egin dezake hori? Ez, noski, fabrikatzen hamar ordutan ari direnek, ezta ikastolako umeek, ez euskaldun berriek ere.

Bide bat behar dugu euskeraz eta euskaldunentzat idatzit nahi du-

KEZKAK SAGAROTEGIKO AFARIA KEZKA ARTEAN ARNAS - BIDE

Ezagunak ez-ezik, izen aundiko gauza izan ziran Sagardotegiak gure erriarentzat. Gipuzkoan beintzat. Eta beterrrian areago. «Beterriko sagardotegiak»!...

Sagardotegietako billera bitxiak, non gelditu ote ziran? Sagardoa edanaz —sagardo apartu eta bitxia!— zenbat egonaldi ez ote zituzten egin gure aurrekoek!

Gaurko jendeok ba dugu entzute. Askok geiagorik ez, ordea, geienok. Ez ditugu ezagutzen beren giroan eta beren xaltzan. Nik neronek, sagardo-errikoa izanik jaiotzez, ez nuan askorik ezagutzen.

Bertsolarien ikastetxe zirala-edo, onelako zerbaite esan izan da. Sagardoz barruak bixitu ondoren, etengabeko bertso-jardunak eta saiokak egin oi zituztela, alegia.

Ala izango da. Obeto esan, alaxe izango zan. Gaur, ordea, sagardotegitik kanpora entzun izan diegu bertsolarieri.

Zer dute, bada, berezirik sagardotegiak? Ikusi arte, egia esan, ez nuan sinistuko. Ba nuan entzute. Geiagorik ez, ordea: «Txotxeko sagardoa». Zer ote zan ori? Upel aundietan txulo txiki bat; aurrea gol xamarrean; gero, edan-ala, beera-xeago bestea.

Ginbeletaz egindako txulotik ateratxotxa edo ziria eta... andik irten oi da sagardo ori-oria, mela bezain bizi, urrezko edari txirripa. Lurrera? Bai zera! Ez utzi bear! Ortarako, edontzi egokiak eskuetan. Lurrera baiño leenago eutsi bear, noski.

Dakianak ba daki. Leiar edo kristalezko edontziak (gaur ulerkorrago denez, basoak), aal bezain zabalak, zenbat-eta leiar megoa, obe-

teillatutik jarioka jetxi oi dan itxilla edo ituzuraren antzera, upeletik darion sagardoa artzeko gertu.

Ikustekoa da, xarra-xarra edontzian egiten duan zurrumbillo apartsua. Askoz ohea, berriz, aoran uzten duan ozkirri atsegiña.

Ikusi ez duanak ez daki. Eta aogozatu ez duanak, berriz, ezin inola ere ulertu. Sagardoa beti sagardo izango da, noski. Sagardo-zale onak, ordea, alako zerbaite berezirik ateratzen dio gertuera ori guziari.

Sagardo ona beti-ere ona izango da, zalantzarik gabe. Sagardotegiko giroak ematen dio, alere, esan ezin alako ikutirik.

Edatea, beste gabe, ez da ezer. Geienaz ere, egarria iltzea; sagardotegian afari egitea. esate baterako, ori da gauza berezia eta bitxia.

Leengo egun batekoa esango dut. Bederatzi lagun bildu giñan: batzuk ezagunak, besteak adiskide berri. Maai luze bat erdian genuelarik, danok alkarren aurrez aurre.

Eta danok zutik. Ori da arritxekoa, asteko beintzat. Bestela, izan ere, nola ibilli sagardotegian? Geunden bezala zutik, jan aurrea arraultz-opilla; gero aragi erre. Eta ez nola-nai: erre-ala jan, jan-ala erre. Bukatzeko, gazta-jana.

Eta sagardoa? Or dago kokkal! Au da, ba, gauzarik bereziarena. Antxe zutik, elkar-izketan eta berriketan, jan arraultz-opilla eta aragia; eta, aldizka, danok bana-banaka upel-ingurura. Atera txotxa edo ziria eta...

Aldizka esan dut; sarri-sarri egin oi dira joan-etorriak. Upeletik jarioka asten da sagardoa; bakoitzak bere edontzia ipiñi pare-parean eta... derizkion aña sagardo artu arte. Kendu paretik edontzia eta besteak sartu, bata bestearen ondoren. Elkarri begira edan, ona dagola esanaz.

Danok errezkadan, prozesioan bezala. Bein maaitik upelera, urrea upel-ondotik jatekora. Onelaxe... zenbat aldiz? Ba giñan tartean ez-olituak ere; orregatik, gu amarratariño iritxi giñan. Oltuak, berriz, amabost edan-alditaraiño-edo irixten omen lasai.

Ez dakit zer sorginkeri duan. Dakidana, bestela ez bezain gozo eta edan-eraz gertatzen dala giro on-tan.

Orrelaxe ordu pare bat edo geiagor, eta dana zutik. Berriz ere arituko dira erdalduak, gu euskaldunak.

BATASUNA BEAR

BAIONA-KO ZINA

Guk Baionan egin genduen eta gero beste zenbait lagunek Eibarren egin zuen zinaren (juramentuaren) berri jakin nahirik ari zait galdezka zenbait jende. «Zer arraiio zinatuzenduten? Jakin ahal daiteke?». Bai, horixe! Hona hiru pundutan esana:

1. «Batasunaren Kutxa» delako liburuan agertzen den Euskeraz baliatuko ginela, argitaratzen zen egunetik bertatik. 2. Inork zenbait xehetasunetan zuzen irizten ez bazion, edo han agertzen zen zerbaitekin bat ez bazetorren, berak zeritzan gisara erabil zezakeala; baina orduan pundu horiei buruz berak zuen iritzia Kutxariei adierazi beharko ziela. 3. Oraindik hasi eta datorren urteko azken egun arte biltzen ginituen iritzi guztiak, Kutxako edozein punduri zegozkanak, hartu eta Mitxelena jaunari eskuratuko genizkiola; harek, orduan, bere uesteko Euskeraz Batua eskainiko —eskaini beharko— zigula; guk guztiok harrezkero harek eskaitzen zigun Euskeraz Batua baliatuko ginela.

Zin hori egin genduen eta betetzen ari gara. Beste biderik ez genduen ikusten, egunen batean izan nahi dugun —izango dugun— Euskeraz Batua urrats sendoa emateko. Patxi Altuna-k Sj.

nok beti zutik ikusten gaituztela-ta. Ebertarren Pazko-afaria ere zutik izan oi zala? Sagardotegikoa, ortaz gainera, ibilliko afaria, joan-etorrikoa.

Ez nuan sinistuko zeñien gauza bitxia dan sagardotegiko afaria. Biziro osasungarria, esango nuke, gainera. Giro artako patxadak asko baretzen du edozein. Aldizka-aldizka egin bearrekoa ez danik ere? Kezkak eta buruasteak arintzeko, alditxo batez berenik eteteko, biziro egokia.

Tamala, gure sagardotegiak galdu bearra; Oraingo zenbait edari txatxo edateak ez du sortzen alako giro baregarriak. Ez al dira galduko sekulan gure sagardotegiak!

GAZTAÑAGA'K

ITZ EDERRAK

Itz eder asko daude modan gure artean: askatasuna, demokrazia, beartsuak, berdintasuna, gogorkerik-eza... eta abar. Itxura ederreko jaki eiogaitzak, eta usai gozodun sendakai garratzak. Bai itz maitagarriak, benetan, ain zailak betetzen ez balira...

Izan ere, zeñiek daki askatasuna zer dan? Filosofuek ordu asko jardun dute gogai au adierazi nairik eta... ia alperrik! Alare, zerbaite argi dago: askatasuna ez dala loturarik-eza, «dana libre». Askatasuna zerbaite sakonagoa ta baiezkoagoa da. Eta emen gure kontuak. Utzi dezagun alde batera zeinbat beartzen gaitun pentsaera ta egin-tzaetara bizi degun giroak, alde-aldiak, elegia. Gaur askok uste dute Eliza ta Estaduaren loturak moztu ezker, askatasuna iritxita dagoela. Eta au ez da egia.

Batipat, gure artean —euskaldunok inoiz elizkoiegia izan geralaiko edo...—, azken aldi auetan Eliza-reliko alako ustekeria, prebentzio, bat sortu da. Ez dago zer ukaturik, ustekeria onek zerbaite benetako oinarria izan ditekela, baiña... naiago nuke arrazoiak balute Elizak bakarrik kentzen duela askatasuna uste dutenek. Zoritxarrez ez da ala. Badira Elizaren kateak baiño utzartari astunago ta gogorragoak!

Txikitari gure aitari bein baiño geiagotan entzun izan nion: «Nik agindu baniñan ori jatzeko bereala jantziko unan, baiña modakoa dala ta... i, konforme!» Berdin orain ere: Gotzaiak agindu, balute gona luzeak jatzeko; lepoan agirian urrezko kate ta medallak erabiltzeko; txima luze, alkandora loratu ta jantzi narrats ibiltzeko... Ai zer nolako marmarretak! Baiña auek Parisko diktadoreen aginduk dira; Kaliforniako —Galipurnia esaten zuten gure aurrekoek—, neska-mutilak jatten dituzte ta... kitto! Askatasuna zerbaite sakonagoa ta ederragoa da. Baita askok pentsatzen duten baiño gogorrago ta ulergaitzagoa ere. Askatasunak baditu bere loturak eta bere loturarik-ezak. Nolaz eta zertan jarri mugak? Emen daude kontuak.

Berdintsu esan genezake demokraziari buruz. Bein apaiz batek bere bikarioaz esaten zuen: «Ura, motel, goikoekin demokrazia aundia dek, baiña mendeakoen olako diktadorek...» Zenbat aldiz baiezten dan egia triste au! Itz asko egin demokraziaren alde, eta gero alde guztietatik bere eritzia eragin guztiei. Demokrazia aiatu ta gurea nai ez duena parregarri jarri. Demokrazi izenean lagunarteak eratu, eragile taldeak osatu —diralako grupos de presión—, danak, nai ta nalez, gurea egin dezaten, onean edo txarrean...

Demokrata izatea, ia dana, berezkoa da; egin baiño geiago alaxe sortzen da; gizon atsegiña, ta dotorea, ta eskuzabala, ta... egin baiño geiago ala jaiotzen diran bezelaxe. Batzuek diktadura ta tirania gogorrenean ere demokraziz jokatu dute, eta besteek inoiz eta inon ez. Alare, ezin ukatu zerbaite irabazi ta geitu ditekela, saiatu ezker, gai onetan, baiña... ain da zaila!

Bai, azal ederreko itz asko ibilli dabilzt gure artean, baiña mami gogorrunak, muin eta gitarra egos-gogorrunak. Itz ederrak, baiña adi-gaitzak, eta betegaitzagoak oraindik.

Baztarrika, Daniel s.i.k.

ZERUKO ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA ARISTEGIETA
 Naparroko-Kantauriko ta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua
 (Mayor, 50-1.-. Burlada Pamplona)
DONOSTIA'n:
 Oquendo, 22 - Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Barruan	215 pezeta
Korreo batasunetako errietan	265 pezeta
Atzerietako beste errietan	285 pezeta
Aldez Aurrez galdetu.	
Salmentan (Ale bakoitza)	5 pezeta

Euskalerritik begira...

Langileria

Kimistak Santa Barbaraz gogoraerazten digun antzera Maiztaren lehenengoak langileri prolemtika erabiltzera behartzen gaitu, ta horrelakoetan egin beharra betetzeko besterik ez gera oroitzen.

Hutsune hori nolabait bete nahirik, langileri eta Euskalerritaren arteko zer ikusia aztertu nahi nuke gaurko saio honetan. Izan ere, egun, nahaspila haundia dago gure artean. Anitz, euskaltasun eta langille izaera uztartu ezinekoak balira bezelatsu mintzo zaizkigu, hots, elkarren etsai lirakeelakoan.

Kondaira aztertuz, langileak kondairan zehar sufritu dutena ikusiaz, egungo jokabideaz ez gera batere harritu behar. Industria-lizatzearrekin batera, artesanoek bere lana galtzen dute, langileak hiri haundietan piltzen dira, askatasuna galtzen dijoala ohar-tzen da. Horregatik, bere lehenengo burruka-joera makina ta au-rerapenaren aurka erakutsiko du. Makina ta teknika berriak lan-gile jakintza ta egokitasunik ez du haintzat hartzen. Eztabaida, burruka ta lehen matxinadetan tramankuluak apurtuko ditu.

Bitartean, beste talde bat gero ta aberatsago, indartsuagoa da-gerkigu, burgesi berria alegia. Talde berri honek agintea esku-ratzearen, herriaren nortasunaren zaintzailearen antzera daga. Burgesi industrialak langileri eta populari aberriaren errealdia-dea mito bihurturik, aurrez aurre ipintzen dio. Aberriaren baloreek langileak lilluratzten dute, burgesdiarekin elkartzen da, iraultzaren bidez garaipena irixten dute... Ez ordea, langileak, burges jendeak baizik.

Geroztik, langile mugimendu barruan bi joera nabarmenduko zaizkigu. Batzuek sindikalismoaren arauetara makurtuz, helburu konkretu eraberritzearen euren ekintzaren xede. Puntu konkre-tu batzuen eraberritzearen billa dabil, ez dute egiazko iraultza bidetik abiatu nahi... Besteak berriz, langileriaren arazoa erabat eta bete bete hartuz, politika aldakuntzaren bidez konpondu nahi dute, sozialismoa dute gogozkoa...

Euskalerrian ere, langile indarrak ez daude elkartuak, taldeak zatitu eta sakabanaturik baizik. Itxuraz, eta gaingiroki aztertuz, talde guztiak jomuga berdintsuaren arrastoan ikus genitzazke: jornal xedea ez da aski, beste balore batzuek eskuratu beharrean gera, kultura, t. a. Langileriaren osotasuna bilatu ta geureganatu. Korapiloa, ordea, hemen datza. Danak ez dute kultura berdi-nik, eta osotasuna ez dute modu berean ikusten...

Beste talderen bat, egun, gauza konkretu batzuk eskuratu ez-kerok kontent dira, konponketa orokorrik ez dute espero... "Euskal langileria, ordea, erakundeen aldakuntzarik gabe nola salbatu?", galdeginen dute besteek. "Sozial arazoa dugu nagusien" diote han-gok. "Burgesdiaren menpean jarraitzekotan zertarako ekin?"... "Gure nortasuna, euskal nortasuna, baztertzen eta alde batera uz-ten saiatzen direnekin zelan elkartu?"...

Galdera zorrotzak benetan hemengoak. Langileriaren egungo kezka ta zalantza darakuste. Egoeraren kontzientzia dutenak mi-noriak izanik, bakoitzak bere opilari su eman nahi dio, urak bere errota eraman.

Sokaitiran, danak batera eta modu berdinean ekiten ez dioten bitartean, ez dute beste taldea menperatuko. Herri bezela elkar-tzen ez geran bitartean gureak egin duela esan genezake. Elkar-turik bizi gindezke, sakabanaturik gauden bitartean berriz...

Langileriak, elkarturik eta euskaltasunez joka beza, bere oso-tasuna hortik bakarrik letorkioke ta... Gerora, langileen arteko batasunak ez dio burgesdiaren garaitzapenari lekuri emango.

MIKEL UGALDE

ASTEZ ASTE

★ Daroka Abad eta Jose Sara-legi jaunak, bakoitzak artikulua bana idazi dute "Diario de Nava-rra" egunerokoan Nafarroan be-har dan autopistari buruz. Oso ga-rrantzi aundia duala diote biok, bestela zero baztertua geratuko dala, Euskalerriko probintzi au. Baita ere autopista ori egitea pro-lema latza dala Nafarroarentzat. Baiño nola edo ala egin beharra dagola, nahiz etzeko diruz nahiz batenbat arkituaz Hori finantziatu eta aurrera aterako duana.

★ Ribaforada eta Buñuel-en 11 milloiko galera izan dute beren uz-tak arriak ondatu dituan ezkeru. Au joan dan illaren azkenaldean gertau zan, eta ekaitzak piperrak eta artoak galdu ditu. Buñuel-en berriz piperrak, tomatea eta artoa galdu zaizkie. Au, bigarren aldiz gertatu da aurten. Ekainean ere 70 milloitako balorea ondatu zitzaie.

★ Lumbier. Lumbierko gazte eta gaztetxo guztiek ikasi dezazkete ba-txilleratoko kursoak, erriko Ongille-Irakasle Elkareari esker. Orain arte 130 lanleku ziran erriko bi Erre-diza Lantegitan, eta beste 700 lan-leku laster izango ditugu aragi ete-kinen lantegi berrian. Azken aldi ontan 73 etxe-bizitza berri egin di-ra. Deposito eta urbide berriak orain alako iru bizilagunentzat ere egiñak izan dira.

★ Donostiako Lege Fakultadeak programatu du bere bigarren urtea. Ikasgu berria Ibaeta auzoan erai-kitzen ari dira eta uste denez da-torren urteko urtarrean zabalduko dituzte beren ateak. Iru pisutako etxe-alde bat ikastaroetarako izan-go da; beste alde bat, sei pisutakoa bera, seminarioetarako izango da, eta beste etxe-aldean Biblioteka, Kafetegi, Jantoki eta abar...

★ Urrilleko 25-tik 31 arte Do-nostian 16 milimetroko Zineko II Nazio-arteko Jaialdia ospatuko da. Orain arte Nazio hauek presenta-tzen dira jaialdi honara: Belgika, Suiza, Estatu Batuak, Erreinu Ba-tua, Frantzia, Uruguay eta Espafia. Aipamen berezia merezi dute jaial-dia prestatzen ari diranak, batez ere Serra Struch eta Ortuño jau-nak, trebeak bi auek aur eta jakin-tza zinean.

★ Anzuolako Lantegi bati Lan-Ministeritzak Kredito bat eman dio. Au, da, ARGUI Lantegiari 750.000 pezeta eman zaizkio; Koo-peratiba sailekoa da bera eta au-tomobil zati-egintzetan ari dana da.

★ Tafallako "La Agrupación Co-ral Tafallesa" Euskalerrira zear kan-taldi bereziak ematen ari da. Baio-nan, Landasen, Alsasuan eta Lo-groñon eman dituzte.

★ Bakioko leiaketa-erakusketan berrogei eta lau txakoli desberdi-ñak txastatu ziran, eta danen ar-tean Fabian Elexpuren "Zuri"ak irabazi zuan; Bakion bertan bizi dana da.

★ Bizkaiko jendartetik atzerrira gehiena gazteria irten da. Orain arte 28.000 pasapore eta lehengo zahar-berritzek emanak dira.

★ Tolosako Jakin eta Erein Pas-toral Biltzarrek antolatuta "Eliza martxan" ikastaroa eman berria da. Ikastaroaren gaiak Begonia Isusi, Berrizko Merzedaria Misionerak, Erroman eta Bruselan pastoral gaietan espeliatuak, eta Manuel Unziti, Pontifizia Misio Antola-menduaren sekretario nazionalak esplikatu zituzten.

★ Zaldibian, "Toki-Alai" frontoi Munizipalean Euskal Jaialdia eman dute Garitano Kantariak eta Lopa-tegi, Azpillaga, Lasarte eta Lazkau-txiki bertsolariak.

★ Hernaniko "Txantxangorri" Elkartean itzaldi bat antolatua izan da zizari buruz eta Aranzadiko Zientzia Naturaleko Mikolojia El-kartea mintzatuko da.

★ Getariarrak, dirudienez, Erriaren inguru guztia "Patrimonio Artístico Nacional" en mendeen ez dute jarri, "La Voz de España"ren korresponsalak dionez Patrimonio onek ez omen du dirurik dagokion bezela jartzeko, eta arrisku bat omen du: "Noli me tangere" eza-ri eta gero lehen zegoanez uzteko.

★ Bizkaitik itzegin dezakezu zu-zenean hiri auekin: Madrid, Bar-celona, Girona, Valencia, Mallorca, Tenerife, Alicante, Málaga, La Co-ruña, Cáceres, eta Salamancakin. Amabost iri-buru dira, guztira.

★ Lejonako Aurreku - leiaketa

Oleaga de Asuak irabazi zuan, eta euskal-jota Portugaleteko Uriarte-Irusta bikoteak.

★ Mungian txerritegiak asko ugaritzen ari dira. 1956-an, Pro-bintzia guztian etziran 10.200 bu-rutik gora. Orain berriz, 1968-1970 tartean egindako azterketek era-kusten dutenez abere auek gero eta gehiago dira. 30.393 buru zenbatuak izan dira, eta Mungioan asko dira.

★ Aragi edo okela jalerik lehe-nenak Bizkaitarrak agertzen dira bese probintzien aurretik, eta au-keratzeko orduan aurrena txerria, gero abelgorriena eta azkenez egaz-tiena.

★ Aspaldi da Donostiako Tele-fono Munizipala Nazionalakin bat egiteko asmoan dabillea. Azken al-dian gauzak aurrera dijoztela di-rudi ea proposatu diran oinarri ar-tean au eskatu zaio Nazionalari: bete ditzala lehenbailehen telefono zai dauden eskaerak. Era berean eskatzen zaio auomatizatu eta Au-niamendi beste aldeko mugakoei erantsi dizaiela. Urrutizkiña eska-tua dutenak 14.000-tik gora dira Donostian.

★ Orain gutxi izan da Doniba-ne Garazin Ardi-gazta Feria. Aur-ten bigarren aldiz izan dute ar-tzaiek beren gaztak erakusteko eta saltzeko aukera. Egun hori benetan ederra izan da. Arrakasta haundia izan du era guztietara. Jende asko izan zan, eta beraz egun ona zu-ten egun hortan bertara etorri zi-ran artzaiek.

★ IBARLA-n abuztuaren 23-an izan zan euskal kantuen saio bat. Nahiz kantu zahar nahiz berri. Han izan ziran: Eñaut Etxamendi, Ellande Larralde kantari parega-beak. Han ere Raymond Negueloua, Jean Pierre Harisputu, Germaine Pessans. Beste zenbait kantari ere bildu zian jai honara.

★ Atarratzeko pelota plazan Li-giarrek eman zuten "Berterretx" pastoral. Bi igandetan jende asko bildu zan alde guztietatik. Erri-koak oso kontentu dira arraka-sa aundia egin dualako. Onela Li-giarrak pozik eta gogotsu geratu dira, gero ere aurrera joateko asmoz.

ERAMAN - EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

ECHABE

ETXABE'REN

Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 21

ZARAUTZ

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)

Avda de Francia, 1

IRUN

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Nafarroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne sofla (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-gaiña
- Guriña
- Yogur
- Batiduak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

ETXEKO - ANDEE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu
ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabili beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear desu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra
Etxeko-andrearentzat neskaerik egokiena,

JABON LAGARTO!

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavaga'ko Perira Jean
etorriak

AUKERATU EGIN BEHAR URUGUAY

Castrok garbi aitortu du berriki: hamar milioi tonelada "zafra" (azu-krezko kaniabera) behar ziren bildu, eta ez da kopuru hori lortu. Hori dela-eta, Castrok bere burua agintaritzatik baztertzea proposatu du; eta denak ez bide dira hitz ozenak izan: Cubako gobernuak kinka gaiztoan dago, eta beste bide bat aukeratu beharretan. Hauxe omen da egia.

Bi artikulatu bikain eman dituzte argitara aste honetan V. Ochetto-k eta K. S. Karol-ek.

Gure artean sinistu ohi denaren kontra, hau dio Ochetto-k: "Europako zenbait intelektualek besterik pentsatu arren, goitik beherako eta aski lardierazko egitura bat du Cubako agintek. Dumont-ek idatzi duen bezela, orain arte cubatar agintariak "herriarentzat jokatu" dute, ez herriaren bidez"... Kritikak kasorik ez eginik, Castrok ez dio inoiz eman herriari bere lana bere buruz moldatzeko askatasuna. Beti pentsatu izan du gauza bera: helburuak finkatzea zuzendaritzari eta erreboluzio-buruzagiei dagokiela".

Urte gutxitan, beraz, bi berrilariak batera auzitzen dituzten, Cuban ere burokrazia sortu da; eta burokrazia hori baztertu eta hurrundu egin da herrietik, honi aparatu hotz gisa agertu arte: "Sindikatoak ihartu eta zurrundu egin direla dirudi, gehiegitan lantegien barruan komunista "tribu" bat bihurtzen... Partidoa, era berean, administrazioaren kideegi, "osteen edo popularen arazoekiko hotx eta axolabake agertzen da". Berriz ere, beraz, eta halere Castrorekiko gure onginahia gorde arren, gauza bat dugu agerian: goitik egin nahi den sozialismoak burokrazia dakarrela.

Ondorio hori geuk ateratzeko ez litzake gauza miragarria: horretan gaude aspaldidanik. Alegia: behetik gora egiten ez den sozialismoak ezin-bestean dakarrela agintera burgesia bezain gogorra den klase berri bat, partido bakarraren aparatua.

Baina hauxe bera dio Karol ezkerter ezagunak: "gaur Castrok beste burruka bat irabaz dezake: sozialista demokrazi-kuntzarena... Aukera beharrendu ertzean dago: edo gutzit sobietar eredu onhartuko du; edo sozialismoaren egiazko oinharriak jarri beharko, demokrazia behetik erakiz".

Zergatik hau? K. S. Karol irakur dezagun berriz: "Pentsakera desberdin bat, bizimodu desberdin bat, elkarrekiko hartu-emanak beste modu batera, produzio-tegiean beste jokabide bat: hau guzia izan behar du herriak sozialista erresuma batean. Zer ote da, bestela, erreboluzioa? Kapitalistak bota, eta hauen ordezkari "bonzoak" eta "komandanteak" ekarri! Langilearen aldetik ezer ez da aldatzen: lante-

gietan atzo ari zen bezela ari da gaur ere; lehen bezela, aginduak bete eta isilik egon behar duen lantindar bat da langilea".

Castrok berak ulertu bide du karkoa, eta bere azkeneko hitzaldian "oinharriko erakunde" berrien beharra aitortu du. Sortuko ote ditu?

Jakina denez, Moskuk ez du zabaldu hori batere gogoko; eta Castrok, ezin-bestean, oso kontutuan hartu behar du Kremlin-en iritzia. Dubcek-en arazoan garbi azaldu zen haren behar hori; eta beste askotan ere bai. Castrok beti begiratu ditu, ordea, zeharka komunista klasikoak, eta behin eta berriz baztertu ditu gobernatutik. Noiz arte, ordea?

Besterik uste badu ere (eta hau ez da gaurko gure karamila) eskuak lotuta ditu gutzit. Ekonomiarik aldetik Castrok ez du URSS-az eta Ekialdeko erresumaz besterik. Nola jokatu du, beraz, barne-politikari dagokionez, Moskuk nahi ez duen bide batetik? Moskuk ez ditu behin ere begi onez ikusi ez Castro eta ez Che Guevara.

Castro, horretara, lepotik heldua dago. Eta nekez poa daitake honetaz sozialista den inor.

Alde batetik, Cuba, marxismo-leninismo ortodoxoaren bidetik abiatu diren erreboluzio guziak bezela, burokraziaren menpean erortzen ari da; eta partido bakarraren aparatua burgesia berri bihurtzen. Castrok berak ikusi du. Baina Mendebalde "libroak" gudu osoa egiten bait dio castroismoari, Castrok ez du bide bat baizik: hain zuzen ere, mosku-zalekeria aurrerago eramatea!

Beste alde batetik, berriz, auto-jestioaren bidea hartzea du, eta burokraziaren kontra egitea. Orain hori egin nahi duela iruditzen zaie Karol-i eta Ochetto-ri. Nola egingo, ordea? Kremlin-ek ez du horrelakorik nahi (Dubcek, Garaudy, Fischer, Tillon, eta abar, lekuko). Moskuk, Stalinen garaian bezela, teokrazia gorri bat nahi du, Lhasaren ordezkari Moskuk ipiniz.

Eta hemen dator karkoa: Mendebaldeko "demokraziek" berek ere ez dutela horrelakorik nahi! Trujillo-ren ondoan Balaguer etortzeak ez ditu mendrenik ere larritzen... Baina Castro sozialismo egiazko batean barrena abiatzeak bai.

Ez Moskuk eta ez Washington-ek, hortaz, ez diote Castrok eginkizuna erraztuko. Ez beste anitzek ere, "demokrata" omen...

Munduko erreakzioa poztuko da; ez gu, ordea. Aitzitik, madarikatu egingo ditugu sozialismoaren etsai guziak: bai teokrata gorriak eta bai jimenaren zabalkuntzarakoan, eta nahi diren zuhurkeriak eginik ere, burges txuriak. Eta berriz ere, erre-"bai" esango diegu Castrok.

LARRESORO

TUPAMAROAK DIRELA - TA

Azken bolara honetan etengabe ari zaizkigu bai prentsa, bai telebista ta bai gure irratiek Tupamaroen arrapaketa buruz eta abar.

Baina, gehienetan gertatu ohi den bezela berri ta albiste hauen planteamenduak ez dira behar bezala agertzen, nor bere interesak bai dagoz tartean, ta betiko kapitalist interesak, bereziki. Berri hauek zabalteko erak jendea itsu-itsuan tupamaro ta tankeratsuekoren aurka jartzeko besterik ez dira. Egia esan neroni ere ez zait gutxi kostatu tupamaroek nortzuk diren eta zer nahi duten arkitzea.

Horregatik berri hauen agerpen sakonago bat egitearren eta euskaldunontzat ere interesgarria delakoan hitz bi erastera natorkizue.

Tupamaroen ekintzak Uruguay-ko giro berezian begiratu behar dira. Aldez aurretik esan behar da 500 familia direla Uruguay guztiko lurraldeetatik irugarren sail baten jabe baino ere gehiago. Feudo aroko erakundeak dira heurenak. Burokrazia, berriz, geroz eta handiago da, Estadia ohi bezela, erakunde horren sostengarri delarik. Eta hirugarren ekonomia sektore gehientsuen U.S.A.-tarren mende arkitzen da.

Demokrazia aldetik itxuririk ez zaio falta. Lau urtetatik lau urte-

tara antolatzen dituzte auteskundeak, eta bi alderdi dira egintza norgiagokoa hutsean igo ohi direnak, baina hauek ez dira egoerari bueltarik emateko gauza, ez ideologiaz, ez indarrez.

Gauzak horrela Tupamaroen ekintza guztiak erreboluzioa egitera jotzen dute. Tupamaro mubimenduarien sortzailea, Raul Sendic, nekazari langileen gidari zen legegizon sozialista da, 1963-gn. urtean «Nazio askatasunaren mubimendua» bezala ekiten zutelarik.

Uruguay-ko sozialista alderdia, ordea, Europa-ko sozialista alderdiekin desberdin egiten da. Tupamaroek sozialismua sartu nahi dute bai, baina erreboluzio hau indarbidetz aterako dutelakoan dagoz. Sendic-en ahoz: Izkiluekin egitea, gertatzea, eta dagoeneko burgesiaren legedia haustea kontzientzia pizten bai du eta iraultza egiteko beharrezko baldintzak kolokatu.

Tupamaroek hiri-gudaketa edo «guerrillas urbanas» deritzanetan ari dira. Montevideo-n biltzen bai dira Uruguay-ko gizakirik gehienak, eta gainera, han ez da mendirik, lurralde osoa soil-soila delarik.

Badirudi Tupamaroek larrialdian ipini dutela Uruguay-ko gobernu eta sozial egoera guztia. Arrapaketak

Uruguay, Egoamerikan, laterri txikiena da. 186.926 km.² bakarrik ditu. Baina horraitio, orain, egunero, izparringietan, entzute andia dauka. Tupamaroen baiturakaitik Uruguayek ospe andi bereganatu du. Hainbeste arazoren zama eroan ezinik, Uruguayko demokrazi jatorra, Egoamerikan jatorrena, aspalditik berantza dator.

Lehenago, demokrazi egoki baten menpean, hango gizarteko egiturak poliki igitzen ziran, prolema guztiak garbitu ez arren. Egoamerikan, bizimodu zuzen bat bazan Uruguayen arkitzen zen. Egoamerikako Suiza zala esaten oi zan.

Orain izango dira 7 urte, hango gauzak okertzen asi zizala. Okertze horren sustraiak ekonomian daude. Garia, aragia, esnekiak, artilea, lino eta bestetarikoko lurgaiak dira hango salgai onenak eta erbestera saltzen dira neurri onean. Uruguayko lurraldeak, ederrak, emankorrak, egotaro onagaz eta bear dan beste uragaz, belardiak, berehala ugaltzen dute. Gainera itsas eta ibai andi batez inguratutik, erbestetazko erraztasun aundiak eskeintzen diote eta bertako ekonomiarik eragipen onenak dira erbestetazko horreek.

Baina lurgaiak, egungo egunean, oso astinduak izaten dira eskeintza larregiagaitik, edonon gehiegi biltzen diralako. Lurgaien salneurriak berantza doaz mundu guztian eta horregaitik, laterri askoren etorreraz geroago eta motzagoak bihurtzen dira.

Lurgaiak, berezitu, banandu egin bear dira eta mota guztiko fruituak jaso irteera geiago, saltze geiago, arkitzeko.

EKONOMIZKO POLITIKA

Gobernu uruguayarrak deflaziozko politika bat darabil azkenengo urteetan. Atsekabezko ondoreak dakarkio hango gizarteari politika horrek. Beren bidez, salneurrien igotze neurri-gabeak moztu egiten dira. Baina mozte ori gertatzen danean, ekonomia otzituaz, dena joaten da astiroago eta ekonomiarik edatzea, zabaltzea edo anditzea gelditu orduan bestetarikoko eragipenak azaltzen dira berehala. Lan eza izaten da ondore txarrena. Lan eza larregi azaltzen bada politikazko egoera makaldu egiten da aldi berean eta deflazioaren neurriak luzatzen ez badira gizarteak, batez bere, txi-roak, asko nekutzen dira. Gobernuaren xede guztiak ez dira iritxi eta salneurrien igotzeak andiak izan dira aurtien bere. Urrutikina, ura eta tximistargiaren salneurriak urte barriagaz garestitu egin diralako.

Gobernuak, egitarau bat darabil, iru zatitako egitarau bat. Lehendabizikoa zatia eta eraginkorra da alogerak eta salneurriak izotzea. Izotze aho 1968 garren urteko garrilean sartu zan. Lege gogorren bidez irauten ahal du politika horrek eta esan leike guda lege jator bat dala. Salneurriak igoteko baimena eskatu bear da aurretik eta bear da, au da, indusriaren edo salerosteen egintza anditen bada, alogerak bere auzi egingo dira, bestela, ez dago alogerik igotzerik.

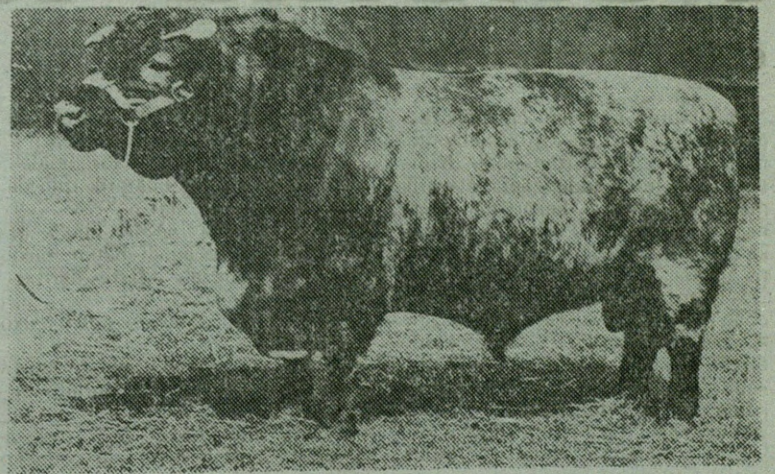
Bigarren datorren neurria diru eskeintzea lotzea da eta irugarrena, gobernuaren erlalgik mozte eta neurri egoki batez neurtzea. Aurtengo utsa, au da, gobernuaren sarrerak eta erlalgik daukaten tartea, 8.300 milioi pesotakoa izango da; 1969 garren urtean, 9.900 milioi pesotakoa izan zan.

Ekonomiarik ibiltzea astunegia bihurtzen danean berehala agertzen dira eragozpenak, lehenago esan dogun lege ez horregaitik, gobernuak neurri gogorrenak askatuaz Barneko Irabazi Nasia (Producto Interior Bruto) auzi egingo da barriz. Azkenengo urteetan, biztanleen etorrerak asko gutxitu dira eta horregaitik asmo andiena da joera ori iraultzea. Beste xede batzuek, lan

geroz eta ugariagoak eta gogorra- goak bai dira, diruetxeetatik batzuetan, izkilutegietatik besteetan, eta azkenik ezagun bihurtu diren diplomatikoek bide.

Mugimendu honek jende asko eramau du espetxeetara, baina geroz eta indartsuago irauten du bere ekintza lanean herria sustraikako iraultza bideratu asmoz.

ALEJANDRO OYARZABAL

Uruguay: Abeltzoria, okeletarako.

eza aldentzea da, aberastasunak, etorrerak, obeto banatzea, etab. Diru ezartzeak, lurgintzan, industrian, turismoan, etxegintzan eta bestetarikoko ogibideetan obeterak izango dira lantokiak sortarazteko. Argentina eta Brazilen eragipenak berehala astintzen dute Uruguayko ekonomia, laterri horreek Uruguaygaz alkarren leiaketan sartzen diralako. Artileagaz, aragi edo okeleagaz, lurrugaz, etab.

Artileak geroago eta salneurri merkeago dauka eta gainera artziai geroago eta zerga astunagoak daramate. Naigabe asko ikusten da artzaien artean eta nekazarien etxeetan bere. Aragiak bere geroago eta irabazi gutxiagoagaz saldu bear dira eta edotarikoko lurgaiak bere irteera obeagorik ez dute: arnoak, gurinak, etb. Eragozpenak anditzen dijozelako, gober-

nuak, lurgintza guztia barriztea nai du, ale barriak erein, irrissa, landara barriak sartu, fruta zuhaitzak, barazkiak landu eta laranjak bere sartu.

Eragozpen horreek, gizarte barnean urduria sartu dute eta bakea lortzeko geroago eta arazo geiagoren aurka egin bear da.

Tupamaruak, zoritxarrez, ugalduko diralakoan gaude, arazo andienak laster garbitzen ez badira.

URUGUAY ETA ESPAINIAREN ARTUEMANAK

Azkenengo 10 urtetan, Uruguayen erosi dogu okela, gana, artilea, lurrak eta bestetarikoko lehengai batzuk. Uruguayek, bere aldetik, guri erosi deusku, arrain gordea, intxaurrak, gozokiak, tresnak eta makinak eta edotarikoko industria eta liburuak.

URUGUAY ETA ESPAINIAREN NAZIOARTEKO SALEROSTEAK

(Pesetak milioika)

Urteak	Erosteak	Saltzeak
1960	111	94
1961	277	92
1962	162	200
1963	243	76
1964	544	96
1965	895	61
1966	624	67
1967	1.006	150
1968	828	192
1969	1.145	876

URUGUAYKO ZEHATZASUN BATZUEK

	1960	1965	1970
Zabalgune (km. ²)	—	—	186.926
Biztanleak	2.540.000	2.715.000	2.820.000
Aberriaren etorrerea, (Pesoak milioika)	12.015	46.439	...
Barneko Irabazi Nasia, (Pesoak milioika)	13.583	52.364	382.691 (1)
Etorrerea, biztanle bakoitzeko, pesetak	94.600	14.874	14.018 (2)
Lurgintza: Garia (1.000 t)	420	547	329 (3)
Artilea (1.000 t)	72	85	86 (3)
Lino (1.000 t)	50	71	43 (3)
Salneurriak eta alogerak: Salneurriak askoka (1963=100)	...	...	2.070 (4)
Bizikostaren ezaugarriak (1963=100)	78	224	1.990 (4)
Diruzko ekonomia: Diru aldatzea, peseta 1 =	0,05 peso	1,15 peso	3,57 peso
Diruaren salneurria, ehuneko	4	4	4
Erantzuketoak: Urrea (\$ milioika)	180	171	165
Erbeste dirua (\$ milioika)	7	19	51
Diru garbiketeak: Nazioarteko salerosteak: Erosteak (\$ milioika)	244	150	171 (5)
Saltzeak (\$ milioika)	129	191	169 (5)
Tartea	— 115	41	— 2

Oharrak: Zehatzasun ez ezaguna.

- (1) 1968.
- (2) 1967.
- (3) 1966.
- (4) 1969.
- (5) Urtarril-Azaroa, 11 ilabete.

LARREA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

IPUÑA

Pellotxu ta On Kelemente

(Jarraipena)

Abeletzek

Pellotxuren azalpena entzunik, begiak busti jakozan On Kelemente-ri. Disimulatua nai izan eban, baina ezin. Sakeletik sudur-zapia aterarik malkoak leortuaz besarkada biguna emon eutson Pellotxuri. Besarkada orretan egoan arazoaren oinarri guztia.

—Gero jakin dodanean —jarraitu eban Pellotxuk—. Gero jakin dodanean, aitariko «excremento» orreik, pekotza ta garno dirla, ta «estiercol» ori satza dala, nere barruan ez da izan bakerik. ¿Nork jakingo dau nik baino obeto pekotza, garno ta satza zer diran, etxeko abereeri egunero jartzen dautsoeguzan azpigarriekin lortu da roagan ongaria satza bada?

Orra beste gauza bat —esan eban Pellotxuk—. Ongarria... «abono» ei dozu, ta... nik uste neban, ordainketarekin zer ikusi eban zerbait zala. «Botanican» oster... «abono»... ongaria izan. Orra, lesioa ikasi arren, zer esan nai daben ez-takianarentzat, kaxkarrek ederrak irabazteko bide ederra.

—Baretu zaitte Pellotxu —esan eutson maiteki On Kelementek—. mutikoaren zoritxarra berak baino sakonago ulertuaz. Gaurtik aurrera, ez jatzu gaur goizean lakorik egundo bere jakoko, ez zuri, ezta zure laguneri bere.

Egunero etorriko zarie, arratsaldetan, etxe onetara, ta urrengo egunean eskolan izango dituzuen ikasgaien mamina nik azalduko dautsuet itzik itz, eskutartean zer darabil-tzuen jakin dagiuzen. Orrela ez do-zue izango, gaur Pellotxuk izan dauan lako kaxkarreko mingarrik. Gorputzeko mina min izaten dan arren, euskal-gogoari egiten jakon mina, minbereago izaten bai da. Nik ba'dakit ori.

—¡Gora On Kelemente! —oiu egin eben mutiko guztiak batean, esku-igurtzika.

—¡Gora Pellotxu! —erantzun eban On Kelementek.

—¡Goor! —besoak gora alzata, mutiko guztiak.

—Orain —jarraitu eban On Kelementek— beste arda pitintxo bat edan daigun, goizeko zuen jakunaren garratza gozatzeko. Edan eben. Edan ebeneko jaiki ziran mutiko guztiak iraupaka jostari. Es-kuak alkar emonaz biribildu eben uztia On Kelementeren inguruan kantari. On Kelementek ardatza irudian; mutikoak errotea.

Urak bultzata legez asi zan «errotea» bueltaka. Axe zan gauza txai-roa, errotea «Artolak dauka»ren soinuaren kantari ta ardatza barrezka ikustea!

Artolak dauka, Artolak dauka
Artolak dauka famia
Berea dabela, berea dabela
Bizkaiko jende guztia.
Urrapanpa Xixili
Errotarria errotarria
Urrapanpa Xixili
Gelditu bage ibili.

Kanta ta biribilketa amaitu zira-nean, On Kelemente, barrezka ne-garrez egoan. Aspaldi bere seme-txoak ikusi ez dituan aita batek legez besarkatu ebazan mutiko guz-tiak. Ondoren, «biar arte» esanaz an bialdu ebazan mutikuok, bako-txak bere besapean soineko barriak eroezala, poz-positik.

Arrezkero, arratsalde guztietan joaten ziran mutikuok On Kelemen-teren etxera, euren ikastolako le-sioak ikastera. Bai aurrerakuntza aundiak egin bere, eskola maixua arritzeraino. Onak igarri eban, bere eskolan zerbait eskaz zala ta bere agintari nausieri idatzi eutsen ele-bia jartzea bearreko izango zala. Ez dau oraindio erantzunik artu.

Baina guk jo daigun On Kelemen-teren etxera. Mutikoz beteta eukon etxea.

On Kelementek Pellotxuri:

—Pellotxu, etorri zaitze onal
—Kelemente jauna; gaur ez dot ekarri jolaserako gogorik. Izan do-dan amets batek lelotuta nauka.

—Baina... zu leloa beti izan ba zara ba! —erantzun eutson zirika-tuz On Kelementek.

—Leloa ba naiz ala ez ba naiz, or konpon! Amets, mundu guztiak egiten dau, ta... bazenki, bart, amets zer egin dodan, Kelemente jauna!

—Aoa karameloz beteta euki do-zula edo alako zozokeriren bat.

—Gustatzen jataz karameluak; baina nere ametsa besterik izan da.

—Zer izan da ba?

—Amerikarrek, su-ziri aundi ba-ten, tramankulu aundi baten, gizon bi bialdu dabezala Marte deritxon mundu zaar ortara.

—Mundu barri ortara esan naito dozu.

—Juan diranentzako mundu barria izan leiteke, baina an aurkitu da-bezenentzako, zaarra.

—Tiira ba! Kontau bear deusta-zu zeure amets ori, egun-eguneko kontua ete dan susmoa daukat-eta. Jarrai.

—Amerikarrak Marteratu dira-nean, itsasoa baino zabalago dan lorategi baten aurkitu dira. Areik lorak! Su-artifizialetan ikusten di-ran antzekoak edo andiagoak ziran lorok; guk ezagutzen ez doguzan koloretakoak.

—Pellotxu... arrituta nago. Ame-tsak amets dituk, baina... zure ame-tsa ez da edozelakoa. Entzuteko azkuratxoa sortu jata. Ta... inor aur-kitu al dabe an?

—Aurkitu? bai kontxo! ta ez gu-re antzeko arraiok. Ango biztan-leak ez ziran gu legez arraiok ta lelo. Gure tankeran moldatutako izakiak ziran arren, ez ziran azal-zuri, ez ziran baltz, ez ziran beile-gi. Zeru urdinaren azala eroen, ur-din-urdina, oztin-oztina; leiarrezkoak irudien. Beintzat, euren gorputzak, argiak erraz zulutzen ebazan, gure etxeko leiarrik garbienak eguzkiak zulutzen dauzan legez.

—Zer esaten deustazu, Pellotxu? Nungo burutik atara dozuz gauza arrigarri orreik?

—Burutik ez dodaz atara, ame-tsetatik baino. Ez dozu aitzu bear, bart egin dodan ametsoa entzuten zagozala. Lelo baten ametsa —jaur-ti eutson zirikadea, Pellotxuk—. Ta Ta entzun nai ba dozu, arrigarria-gorik entzungo dozu.

—Lelo baten ametsa? Atoz ona, Pellotxu! Etorri zaitzez ona, nere laguntxo maite ori! Ta... esan egi-dazu: martetar areik ez al dira ika-ratu, gure mundutarrak ikusirik?

—Ez dakit ikaratu ba dira ala ez.

Baina une artan, udabarrian gure zelaletan kirkirrak euren egotxoak igurtziaz kirkir-kanta sortu daroen lege, asi dira lore-itsaso artako lo-re-orri guztiak kirkir-egoak legez mugitzen ta... an entzun dan eresi ez-titsua, ezin neike azaldu ame-tsetan bere. Zeuk pentsatu zer izan

—Ta... amerikarrek zer egin dabe?

—Amerikarrak aoa zabalik geratu dira, ta... aurrez entzun dabien ere-si zoragarriak bultzatuta legez, eran-tzi egin dabez euren burdinazko jantziak, ta, eurak araino eroan dau-zan tramankuloan gorde, baketsu ta nasai azaltzeko.

leitekean, lorak kantatzen asi ezke-ro. Eta zelako lorak! Gure erriko kanpai-aundiaren biribila baino aun-diagoa eben.

—Xegi, Pellotxu; oso lilluratuta, adurra dariotela nago zuri entzu-ten.

—Onetan —jarraitu eban Pello-txuk— soinu zoragarri arek mugi-azorik, lora-zugaitz aundi arein ki-muak makurtu egin dira, lurrean dan gauza bat jasotzeko, geu ma-kurtu oi garan legez; ta izaki areik, erletxoak bailitzazan, lora barruan gorde Ta gorde diraneko, kimuak, barriz zutitu dira, ta ixil-ixilik lotu da, bardin bageko lorategia.

ATE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizkifia: 25700

DONOSTI

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

Perfumeria URBIETA

Ederketa - gela

Donostia'ko Urbieta kaleko 14'garrenean arkitu di-tzakezu:

BALENCIAGA, CARVEN, CHRISTIAN DIOR, GUER-LAIN, HARRIET HUBBARD AYER, HELENA RUBINS-TEIN, LANCASTER, LANCOME, MAX FACTOR, PA-YOT, REVLON.

Urbieta, 14

DONOSTIA

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIENTATIKBlas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 12065

DONOSTIA

1.896

1.969

GIPUZKOA-KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure
"PRESTAMEN SERBITZARITZA" (Servicio de Préstamos)
bailia saltezZure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Zure baserria erosteko edo obetzeko
Aberea —azlenda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko fruituak obetzeko
Jakindean jarri saltez Donostia'ko gure
12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursialetan

IKASI NAIA

Neska katalana
Euskera ikasten Markinan

Eranegun, Kontxan barruan nenbillela, nexka adiskide bat arkitu nuen. Bere izena, Ana Mari, katalana, Manresakoa. Filosofia ikasten ari da.

—Zer zabilta Donostian, Ana Mari? —Ez nekien emen zeundenik.

—Biar bertan Manresara itzuliko naiz. Baiñan... ba al dakizu nun izan naizen?

—Ez. Turismoa egiten?

Aren parrak! Inguruan zegoen jendea begira jarri zitzaigun.

—Turismoa? Ez, ez. Markinan illabete bat izan naiz.

—Markinan? Uri ederra da ura. Eta zer egin dezun?

—Euskera ikasten izan naiz.

—Euskera ikasten... zu, neska katalan batek... Tia, tia! Brometan zabilta!

Baiñan ez zan broma bat. Ana Mari orduan asi zan euskeraz itzegiten. Poliki, poliki, itzak ondo lantzen. Baiñan an, bere aolan, euskerara garbi bat iritzen zan. Ni benetan arrituta nengoen. Manresan jaio eta bizi dan neska batek nere aurrean euskeraz itzegiten. Ana Mari bizkaieraz ikasi du.

—Nola esaten dezute «neban» gipuzkoeraz? «Negoen»?

Eta Ana Mari izen berriak bereganatzen zituen.

—Nola esaten da «invasor»? Zapaltzaille? Bai itz sakona!

Orrela ibili giñan Kontxan, jende tartean euskal itz berriak ikasten. Nere barruan piskortu ziran euskal neska eta mutil askok esan dituzten itzak: —Aprender vasco? Con lo difícil que dicen que es? Además, para qué sirve?

Nere ondoan neska katalan batek euskeraz itzegiten zidan. Askotan, itzak bere barruan arkitzeko, be-

gia kitxitzen zituen, eta bereala an esaten zidan euskal itz jatorra.

—Ana Mari, euskera ikasten zergatik ari zera?

—Nere lagun batek Markinara joateko esan zidan, an euskera ikasteko... eta gauza interesantea iruditu zitzaidan.

—Nola ikasi dezun euskera?

—Aitunaren liburuakin. Beren ogei ikaskizun eta itz guztiak nere barruan ditut. Baiñan orain bizkaieraz ikasi det ango jendeakin.

Batek itz bat era batean esan bear dala esan ondoren, gero beste batek itz ura beste era batean esaten dala esaten dit. Eta orregatik euskera zaillago iruditu zait.

—Eta euskera batua?

—Ezagutzen det, baiñan neretzeko zailtasun bat izan da. Errian nenbilleanean ez det euskera batua inoren aolan entzun. Eta «h» esatea klasetan bakarrik aitu det. Esan bear aal dira?

—Orrela diote.

—Neretzat euskeraren beste era bat izan da euskera batua. Ez aal zan obeto izango bakoitzak bere euskera ondo ikastea, eta aldizkarietan era guztiak agertzea?

—Baliteke.

Berandu xamar zan eta, Ana Mari joatean, berriro leengo itzak bururatu zitzaizkidan: —¿Aprender vasco? Dificilísimo. ¿No es de las lenguas más difíciles?». Bai, ikasi nai ez dunarentzako, euskera, frantsesa eta japonesa oso zailak dira.

Leenago ikasi naia izan bear da. Orduan gauzak asko errazten dira. Eskerrik asko, Ana Mari. Gure erriari ikaskizun onena eman dizu. Adeu. Agur.

X. ARCELUS

ESAERA - ZAARRAK

Buru batek, milla balio; ta milek batez. (AN. Areso).

—oOo—

Borondate ederra; baño etxe utsa dauken. (AN. Areso) Borondate onarekin apaltasun aundia erakusten zuan ark.

—oOo—

Bere erranetik ezta ateratzen ori. (AN. Baztan) Emandako itza jaten ez duenaz eta setasunaz ere esaten dana.

—oOo—

Begiak beltz-beltzak, mantzalin, dituzu; baño ur-gorria edaten pole-

ki dakizu. (AN. Araiz) Etxeko-andretako etzera ona zu.

—oOo—

Bakoitza nola bizi dan etxeko labatzak daki. (AN. Areso).

—oOo—

Belar asko bildu duzu? Maiatz luzeak jango dizu. (Areso).

—oOo—

Bakoitzek bere santuari otoitz. (AN. Oskotz).

—oOo—

Bahatzetik gosia, bahatzetik asia. (Xuberoa).

O y a l s. a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

LIBURUAK

Sustrai bila

Larresoro jaunak egina. Izengoiti berriz —Z. A. irakurtzen dutenentzat berri ez bada ere; gaurdaino argitara dituen liburuek ez bait zeramaten honelako izenik, oraingo gazte askok oso ezaguna duen beste bat baizik— eman digu egileak liburuxka berri hau. Zer dela-ta izengoiti aldatze hau? Borrokan ari denari etsaiak nonnahi sortzen zaizkio, izena erre egiten zaio, batez ere daraman izena su errazki hartzen duten horietakoa baldin bada. Beldur naiz, halaz ere, hartu duen izen berriak ere, izena eta esan nahi duena batera badatoz, ez ote den laster su hartuko —su emale asko bait dugu inguruan— eta berriro ere izen aldatzera beharturik ez ote den izango. Nahiz laharrek ere, txilarrak bezala, laster su hartu, jarrai bedi lanean, izengoiti berririk ez zaio faltako-ta.

Bere nobela, saio, artikulu, ipui irakurtzen ohi-turik genduzkan. Halakoen idazle bezala ezagutzen genduen gaurdaino. Oraingo liburuxka honetan, ordea, arlo eta gai berriari ekin dio; zer-edo-zeretik aldatu du, aldatu ere, lanbidea! Eta irakasten hasi denari irakasgaiak eskaintzea dagokio. Euskarak, gramatika aldetik batikbat, sortzen duen zenbait korapilori lotu zaio liburu berri honetan. Eta ezin uka, lehengo literatur-sail haiei txertatu zien bere «etxeko xaki edo marka» txertatu dionik oraingo berri honi ere.

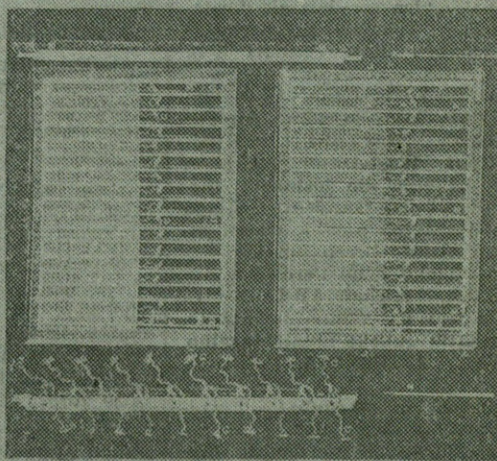
Euskara dela ez dela honenbeste istilu eta sistra darabilgun garai honetan, alde guztietan sasi-maisuak zizak baino areago ernutzen ari zaizkigularik eta hogeitaka urtez euskaraz idazten eta ikasten ari izan direnak craintxe, nola idatzi ez jakinki, luma hormako iltzetik isekitzeko erabakia hartzeko tentazioan daudelarik —tentazio gaiztoa, dudarik gabe, baina tentazioa, halaz ere—, garai honetan, berriz dioet. alferrikako lana nuke liburu honek ekar dezagukean —ekarriko digun— ontartea nik hemen gorlapatu nahi izatea. Berez gorai-patzen da liburu hau. Ez dut esan nahi hor agertzen den guztia oraindaino esan gabe zegoenik eta egileak berez aurkitu eta asmatu duenik. Ezta gutxiago ere! Liburuxka horretako punturik gehienak ezagunak ditu —hala behar lituzke behintzat— euskaraz, etxean irakatsi ziotenaz gainera, ikasten ahalagindu denak eta areago, euskaraz idazteko ohi-tura izan duenak. Baina berriak eta bereak ez badi-tu ere —gehienek aitatasuna humilki aitortzen du—, era berri batez eta irakurleei han agertzen direnak hala direlako zalantzarik geldo ez dakiekan gisa batez, esaten dizkigu: hots, esanak frogatuz, irakasten dizkigunak autore zahar eta berrien zita ugariz sendotuz, bere kabuz eta tajuz mintzatu ordez antzinako eta geroagoko euskal-maisu jatorrei hitz eraginez. Hori dugu, hain zuzen, biderik zuzenena; bakarra, esango nuke. Geuron asmakeriak inori harrerazi nahi izatea denbora alferrik galtzea besterik ez da. Asmatzen guztiok gara mutil eta maisu, eta nonnahi aurki daiteke norbaitek asmatuak baino asmakizun bitxiagorik asma dezakeanik. Uxa ditzagun, beraz, asmakieriak eta hizkuntzak, den bezala, ez inoiz izan omen zen bezala edo nahi gendukean bezala, balia gaitzen. Ur joana betirako joana da eta ur hura berriz lehengo lekutik pasarazi nahi izatea, denbora alferrik galtzea. Hizkuntza ez dago egon, joan doa, eta gehienek doan bezain laster joatea eragotz dezaiokegu, ez erabat geldiaraz. Urari lasterregi ibiltzen eragotziko dion biderik egokiena honi deritzat (eta zenbait sinesgogorri euskara jatorra hau dela sinestara-ziko diona ere bai, honi): hots, hau bezalako liburuxka ugari argitaratzeari.

Aipua ez ezik, nik oker deritzadan puntu batetan «egurra» eman dezaiodan, nere ustez oker den huskeriatxo bat ez nuke isilik utzi nahi. Okerra egilearena ez baina nerea baledi, neu ere egurra hartzeko prest nago. Hona nik zeri deritzadan oker: «eritzi» aditz bakarra dugu euskaraz, BETI nor-nori-nork joatzen dena. Gaztelarrekin gure aditz bakar hori zen-

bait bider «se llama» eta beste zenbait bider «lo juzgo, lo estimo» itzuli behar izatea, guri —neri bederen— bost axola. Euskara jatorrez honela dira esakun hauek: «mutil horri Mikel deritza» eta «mutil horri nik gaizto deritzat». Bi hauetatik lehenengoa, gaztelarazko «se llama» horrek eraginik, nork ageri ez delako ez dela esatea, itxuragabekeria da. Gaztelaraz ez dute, apika, jakingo nork derizan Mikel, «se llama» esaten bait dute; baina guk, euskaldunok,

SUSTRAI BILA

Iarresoro

irakur sail

«mutil horri Mikel deritza» esaten dugunean, ba dakigu nork deritzan horrela: HAREK. Nor den HURA hori? Nornahi izan daiteke: erdi zuen ama, lehen-dabizikoz Mikel deitu zion amona edo aitona, edo elizako pontean bateatu zuen apezka. Nornahi. Baina, nornahi delarik, HURA bederen. Alegia, «mutil horri Mikel deritza» esatean, norbaitek hala deritzala adierazten dugu, nor den ez dakigun arren. Era berean, «euria ari du» esaten dugunean, nork ari duen ez dugu esaten, baina norbaitek ari duela bai: Jupiter izango da, edo deabrua, edo Jaungoikoa... Dena dela, norbait. Horretaz, «deritza» nik hari da, ez harek neri. Harek neri esateko, 153-gn. orrialdean aipatzen diren esenpluetan garbi ageri denez, «deritz» esan behar da, ez deritza. Era berean, derizku, deritzu, deritzue, deritzte. Ba ote? Nik hala uste.

Bukatzeo eta gehiegi luza ez nadin: seguru nago euskara batua eta jatorra ikasteko irrikitan dugun hamaika andereñok eta bestelako neska-mutil gaztek liburuxka hau oso gozoz irakurriko duela eta gauza berri asko ikasten ez badu ere, hala zergatik den ikusteko bidea izango duela. Nik izan dut bederen.

PATXI ALTUNA-K S. J.

ATANO TA ESTRADA, Bersolariak

Antonio Zavala. Auspoa Liburutegia. 1970. 94 Zenbakia. 166 orrialde.

Ezta euskaldunik izango, Atano izena entzun ez duanik; gehien gehienera, ordea, itz horrek pelotariena bakarrik oroitaraziko die. Bertsu honen egilea ere familiakoa da.

Pelotari gizaldiz aurretik, bertsolari-gizaldi bat izan zan familia hon-

tan. Atano pelotarien aita ta osaba bertsolariak bait-ziran.

Atano baserrian jaloak ziran. Baserri hori Azkoitiko partean dago, kaletik ordu laurden batera, Iza-railtz mendiaren azpian.

Jose Mari Atano totela omen zan izketan, baina, ohi denez, kantuan etzuan holakorik batera. Juan Mari Atano berriz, luze-luze eta meharra omen zan. Horregatik «Atano Lu-zia» esaten zioten.

Jose Maria Lete Arrizabalaga, bere baserriaren izenez deitzen zioten. Horregatik «Estra» edo Estrada. Azkoitian jaloa, garai hartako ez-taietan, baserrietan batez ere, eta inguruetako erri-festetan asko ibiltzen zan. Erriko musika bandan ere tanborra jotzen omen zuan. Auzoan ere ondo estimatua omen zeukaten. Makina bat karta egiten omen zien kanpoan zeuden neska-mutillei etxe-koen partez.

A. M.

«MUNIBE»

Sociedad de Ciencias Naturales ARANZADI. Pl. I. Zuloaga. Donostia. Año XII — 1970. Fascículos 3/4. «Paleolitikoko giza-ortzak Lezetxikin (Arrasaten)». Jose Maria Basabe. «Aitzorroren ondan-lanak. 1968. Ignazio Barandiaran.

«Urriaga-ko histori-aurreko gunean

erbi artikoaren arkimena. Jesus Altuna. «Euskalerriko lur-azpiko uretan bildutako Anfipodoak». Ramon Margalef. «Leiza Aundi II Bilduma — Sabe-Saiako Leizea. Jaime Villota eta Carlos Galan. «Euskalerriko mikologiko bilduma. Mikologiako Sai-le». «Eusko Folklore. Gaiak eta gal-derak. 3-gn. zerrenda. Z.º 22». Jo-

se Migel Barandiaran. «Euskal Histori-aurreko sistemaz egindako Bibliografia». Ignazio Barandiaran. «Euskal Baserria» Luis Pedro Peña Santiago.

A I E T E

JAIK PARROKI BATEN ASMOAK

Aiete, jai-girotan degu oraintxe. GURUTZE SANTUAREN omenez, auzo guzia jaiko jantziko da. Irailaren 14-ean, txistulariek esnatuko dute auzoa beren biribilketa alai bidez, goizeko zortziretarako. Amaketan, Meza Santua bertako elizan. Eguerdi-eguerdian, jolas-tokian bilduko da jendea erri-jolasak ikusteko. Bolari, Tokalari ta Bertsolariak, emango diote egunari bere jantzia.

Arratsaldeko bostetan, AUR-JOS-TAKETAK eratuko dira. Aieteko Gaztetxoak, MAITASUN ERU-KITSUKO Ikastetxean dabilzan aurrei dei egin die jostaketa aue-tara. Coca-Cola, Gurelesa, Sistiaga ta alabak-Etxeak aurren artean zabalduko dituzte beren opariak.

Arratsaldeko zazpi t'erdietan, auzoko Eliza Nagusian ARRATS-MEZA emango da. Eguna bukatzeko, zortziretatik gaueko amaiketaraño, EUSKAL ERROMERIA, Trikiti ta guzti.

Irailaren 19an, larunbatez, aurrea jarraituko dute jaiok.

Arratsaldeko sei t'erdietan, Mutill-Dantzarekin asiko da kalejira.

Gaueko amarderdietan, EGI-TOKI BILTOKIAN, Euskal-kanta saioa eskeiñiko digute.

BENITO LERTXUNDI

MIKEL LABOAK

Gauerdian, Kalejirak bukatuko du egun ortako jarduna.

Irailak 20, eta igandea.—Goizeko zortziretan ekingo diote txistulariek bere kalejirarekin. Amaretan, Eliza Nagusian, Meza Santua. Amaketan, JOLAS-TOKIN, bola ta toka saioak bilduko du jendea. Amabit, Aizkolari ta Arri-jasotzailleak leiatuko dira zein geiagoka.

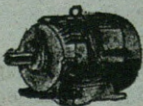
Arratsaldeko lau t'erditan EZI-TOKIN, dantza askatu-leiaketan jokatu dute. Sei t'erditan, EZI-TOKIN Euskal Aurren Jaialdia. Jai ontara etorriko dira Zarauzko Ikastolako aurrak eta Tolosako UDABERRI izeneko Aur Dantzariak.

Arratsaldeko lauretan, EZI-TOKIN, Euskal-Kanta Leiaketa saioa. Baita Aurren Margoketa-Txapelketa ere. Zortziretan ikusiko dezue, Esku-Baloi Jokoa. Gaueko amaiket, DUO ERLA, ERRAMON IRULEGI, TXALAPARTARIAK eta ZE-ZILI DONE izeneko zortzikotea ari-tuko dira denen pozkarri.

Irailaren 21a eta igandea-Eguerdiko ordu batetan, JOLAS-TOKIN, ko Donostiako Eresbatzak Eresaldi entzungarria eskeiñiko du. Aurrez, goizeko amaiket, Esku-Baloi jokoa izango da. Arratsaldeko seiretan, berriro JOLAS-TOKIRA, SKAY taldearen eresaldi ta Dantzaiak. Gaueko amarderdietan, SKAY taldeak jarraituko du gazteen dantza-aldiak alaitzen.

Aieteko jendea, ez da atzera geditzen beren jaialdiak antolatzen. Gazte jendeak ba du egun oietan bere barruko jolas-gogoa asetzeko naikoa ikusgarri ta entzungarri.

MOTOR ELEKTRIKOEN KONPONKETA

GORDAI LUAK

Bar Deportivo aurrean
Nueva, 3 Urrut.: 58357
ANDOAIN

Aieteko festak dirala ta, gure kezak eta asmoak azaldu nai dizkiegu. Baiño leenengo, gure Elizari buruz, jakin-bide batzuk azaldu dituzten.

Garai batean Frantzi aldetik Santiagora zijoazten erromesak, Aieten zegoen ermita zaharrean egiten zuten beren atsedena-aldia. Ermita ontan Santo Kristoren zizel-lan baliotsua arkitzen zan. Zizel-lan ori gotiko, edo agian, erromaniko tankerakoa zan. Gaur ikusten dugun irudia. Donostiako San Vicenteko aldreko lanak egin zituan Bengoetxeak, Antxieta ospe-tsuaeren ikasleak, egiña izango dala, dio D. Manuel Lekuonak.

Irudi orren babesean baserriak sortzen asi ziran. Eta orrela poliki poliki, Aieteko auzoa jaio zan.

Gaur, Ermitaren orde, euskal-kutsuz beteta dagoen beste eliza bat daukagu, azkeneko amar urte oietan, Aieteko Santo Kristoren parroki bezela ezagutzen deguna.

Parroki au oso zabala da. Miraconcha eta Aldapeta gainetik asi ta Hernaniko azken basarrietaraño ditu bere mugak. Gaur egunean iruren bat milla pertsona izango gera. Baiña denbora gutxi barru asko aziko delakoan gaude, etxe bizitza berriak egiteko proiektuak onartuta bai daude.

Auzo onen serbitzurako iru apaiz gaude. Bidezkoa danez, auzo osoaren bear guztiei erantzun jator bat ematen saiatzen gera. Aietetar guztiei, kristau-eziketa oso bat eman nai diegu eta gure jokabide berezienak, bide ortatik dijoaz. Orrezaz gainera, Gurutzean deukagun Kristo ori gurtzeko, Aste Santuan gure aalegiñak egiten ditugu. Azkeneko bi urte oietan Donostiak euskaldun eta auzokoekin esperientzi berri bat egiñik dugu: aste santuko eleizkizunak euskeraz oso osorik. Jendeak erantzun ona eman diola ikusi ondoren, aurrera ere era ortan jaraitzeko tan gera.

Beste aldetik, bere maitasuna sakramentuz santutzeko askori ta askori, leku agokia iruditzen zaie gure Eleiza. Urtean zear etortzen diran bikoteekin lan berezi bat egiten saiatzen gera. Beren kristau- eziketa, familia giroa, kultura ta abar, alkar izketaren bitartez ezagutu ondoren, eleizkizuna dagokien eran egokitzen saiatzen gera.

Gure asmo oiek eta lan oiek aurrera eramateko eta Eleizara etortzen diran guztiak leku egokiagoak arkitu ditzaten, nai ta naiezkoa da Eleiza ta bere inguruko gelak berritzea ta apaintzea.

Ortarako aurtengo urte onetan lan oietan sartzea erabaki degu. Oraindik euskal-kutsu aundiagoa eman nai diogu. Danon artean egin dezakegun lana da: aietetarren eta Aiete maite dezuten guztien artean. Dei egiten dizuegu, bada, bai zuen ibilaldietan Aiete aldera igotzen zeraten guztiok; bai bertan Ezkontzako sakramentua artu dezutenok; bai Aieten jaio ta orain beste leku batean bizitzen zeratenok, ta batez ere Aieteko auzo zoragarri onetan bizi zeratenok.

Gure naia auxe da: kristau eziketa osoagoa, beteagoa, sakonagoa izan dedin, orain dauzkagun baiño leku egokiagoetan egitea.

J. M.

Elkarritzketak Aieten

Aieteko jaiak urbil dirala ta, angogizon eta gazte batzuekin elkarritzketak izan ditugu. Orri ontan bertan beren erretore eta apaizen asmoak arkituko dituzte eta emen beste lau aietetarren naiak eta eginkizunak.

Aieteko parrokiak bere zaar eta gazteentzat bi elkarte antolatu ditu: Jolas-Toki, atsedena eta jolas elkarrekin, eta Ezi-Toki, kultur taldeak biltzen diran gela. Azken ontaz itzegin dezagun.

Ezi-Tokik eun-da-larogei lagun edo sozio elkartzen ditu. Eskola Muni-zipal baten gela antolatu zuten, Eskola ura beste toki batera eramatean. Gaur gela artan zurezko tresna sakonak, liburutegia, telebisore bat, eta baita bar txiki bat ere arkitzen ditugu. Giro oso atsegin bat nabaitzen da emen, benetan. Ezi-Tokiko leendakaria Jose Luis Zamora degu. Aurretan ingeniero estu-dioak bukatu dituen gazte bat da. Berak eman digu Aieten egingo diran jaien programa. Auek ikustean gauza on eta garesti samarrak arkitzen dira: abeslariak, azterketak, dantzari eta konjuntioak. Alere Aieteko-jendearen laguntzak asko dira eta Ezi-Tokiak egiten dituen gauza guztiak ederki ordaintzen dira. Eta alde au ondo gordeta eukiaz gauza asko egin lezateke. Sozio ber-berek Ezi-Tokia ondo eta garbi jartzen dute, eta bere gauza bat balitz bezela kontu egiten diote. Elkarte guziak au esan lezateke?

Euskeraren alde egiten duten gizon eta emakumeak asko dira Aieten. Klaudio Artesanak ikastolaren gain itzegiten digu. Ikastola onek urte bat bakarrik du. Orregatik aurretan zortzi aur izan ditu, eta datorren kursoan ogeiren dute. Lazkanoko anderoñoa dute: Arantza Aldasoro. Berak eta emengo beste sei gaztek ikastola zaintzen dute. Baiña beren atzean Aieteko familia guztiaren laguntzak arkitzen dira. Eta orrela Aietetar guztiak pozik daude bere ikastola ondo dijoala ikustean. Gau-klaseak ere izan dira euskeraz ikasteko, eta Klaudio eta bere emazteak klase aietan euskeraz ikasi dute. Eta bere alaba ikas-

tolarra dijoa. Au da benetan euskeraren alde lan egitea: familian euskeraz sartzea. Joan zan urtean Aieteko sendi batzuk, ikastola au oso berria zala ikustean eta nola joango zala ez jakitean, beren aurrak ez zituzten ikastolara bialdu. Aurretan bildurak alde batera utzi dituzte eta aur geiago izango dira. Baiña beren bildurak betiko kendu ditzaten, baliteke Lazkano aurrak egun batean Aietara etortzea, emengo sendiak ikastolak ematen duen preparazioa ondo ikusi dezaten.

Kirol aldetik Aietek balonmano ekipo bat du. Josetxo Salaberriak, bere entrenadorea dana, ekipoaren estutasun eta alaitasunak bereak bezela artzen ditu. Gauzak ondo dijoazenean, berak dionez, artaz ez da iñor gogoratzen. Baiñan partiduak onak ez diranean... gauza batzuk aietzen ditu. Oraindik bere burua ez dute eskatu, alere. Ekipoak amabi urte ditu, eta Josetxok orain dala zazpi entrenatzen du. Azken iru urteak izan dira onenak, txapelketak irabaziaz. Baiña aurretan kiroltzale on batzuk joan egin dira, eta bide onari jarraitzea zaillagoa re ekipoan jokatzeko lekua, baiña ikusten danez kanpotik ekarri bear-ko dira beste kiroltzale batzuk.

Azkenean emen degu, gure aurrean, Aietetar famatu bat: Manuel Matxain: korrikalari, tokalari, bolari eta bertsolari jatorra. Berekin aspertzera zailla da benetan: ziriak eta txisteak beti berekin daramazki. Eta bertsokak bai euskeraz eta bai erderaz ederki botatzen ditu. Berak dionez, beñere ez du autobusa artzen Donostiak Aietara igo eta jektitzeko. Eta bidez bide ibiliz dijoala, burura bertsokak pillak etortzen zaizkio. Bertsokak egin ezker, ez zaizkio sekulan aaztutzen. Orain dala ogei urte egindako bertsokak nere aurrean bota zituen, banakabanaka. Bertsokak idaztea gauza berria da beretzat, eta leenbizi idatzi zituenak apustu batengatik izan zan: beste bertsolari batekin Euskal Akademiko Azterketa batean zein obeto gelditu apustua egin zuen; txuleta bat. Idatzi zituen, ba, ber-

soraluze

BESTE KARAKATE

Dakizuten bezela, asteroko onetan orain arte erriko berriak azaltzen aalegindu (ez bear bezela) dan taldetxoak KARAKATE izena, gure erriko mendirik aundiarena artu zuan.

Z.A.-k 388-gn. alean, BAIONAKO ASTEA ETA EUSKERA BATUA, Kintana jaunaren lan bat zekarren.

Bertan auxe irakurtzen zan: «Aspaldian ezagutzeko gogoz genuen Karakate jauna, azkenik, ezagutzeko plazera euki dugu. Dakien euskerak kokkorra (30 urteotan ikasten saiatu bada ere) ikusita, ez zaiku harritzekoa berak batasunaren kontrako lanak erderaz egitea».

Berri onek, benetan, arrituta utzi gaitu. Beste KARAKATE'rik izan zitekeanik ez genuen pentsatzen. Ikusten danez bizi da ta Baiona aldean ibillia da.

Ez degu nai iñoren izenez jantzi ta orain artekoa aldatzeko prest gaude. Baiña orretarako KINTANA jaunak edo beste edozeiñek bigarren (leenengoa obeto esan da) KARAKATE ori nor dan jakin araztea besterik ez degu eskatzen.

Gure inguruan mendi geiago ba dugunez aldaketa onek ez gaitu estutzen.

ON MANUEL LEKUONA

Lekuona-tar Manuelek, oraintsu arte Euskaltzain-buru, leendakari aulkia utzi egin bear izan du.

Aulki ori eman ziotenean omenaldi entzutetsuak eskeiñi zizkieten.

Guk ere txoko onetatikan gure aletxoak eskeiñi genion.

Garai artako omenaldiak eta oraingo «botatzeak» ez dira ezkontzen.

—Ain denbora gutxian ainbeste zaartu ta aldatu ote da gure On Manuel?

Ez gure iritziz, eta au baiezteko irakur azken aldiko Z.A.-k; gizonki

ta bulartsu azaltzen ditu bere arrazoiak. Baita ere erantzunak bere iritziarekin batera ez datozenei. Beste askok egin ez duten eran. Gu ere zurekin gaude une garratz onetan.

ERRIKO JAIK

Gure erriko JAI-NAGUSIAK —AN-DRA-MARIAK— igaro dira. Ez dute orain artekoekin aldaketa aundirik izan, berdiñak esate baterako. Baiña Egitarauan zerbat aldatu dute, «Tanborradako» argazki batorri-aurrean ezarri diote.

Ez da asko ederretsi argazki au Jai Nagusietako egitarauan azaltzea.

Batek baiño geiagok esan digute, ez datorrela ondo argazki ori Jai Nagusietako egitarauan. Gu ere berekin gaude.

Jai Nagusi aldetik, aldaketarik ez bada izan, egitarauan zerbat bai.

Joan zan urtean beñik-beñi, erriari agurra euskeraz azaldu zan; aurretan berriz iragarri bat ere ez. Nun gaude Euska-errian ala Gaztel-errian?

Erbestean bizi diran erriko-semeak, euskal kutsu pixkabat baldin badute, lotsatu bear gure egitaraua artean.

Urtea joan da urtea etorri, berdin. Oinkada aundirik ez degu egin. Tamalgarria.

ERIoTZA

Bear bearrez aitatu bear gure lagun berezi zan Urizar-tar Felixen eriotza; ain utsune aundia utzi dualako bere lagun, ezagun ta berekin artu emana zuten guztien artean.

Gizon jatorra, guztien laguna, beti alai ta beretzat ezer ez zuana. G.B.

Bere familia ta aideeri, gure samin-agurrik beroena une garratz onetan.

KARAKATE

azpeitia

ITZIAR BIKENDI JOAN ZAIGU

Ez naiz poeta, ez naiz bertsolari, ez naiz idazle ospetsu; hizlari bat naiz, eta gaur hitz egin nahi dut. Nortaz? Itziarrez. Azpeitiar gazte bat zan, hogeitai sei urte zituan oraindik, baina lana franko egindakoa. Neska isila zan, eta nik ere hitz isilak esan nahi ditut. Herriaren alde egin zuan lan, umeei eskolan, eta handiagoei Z. A.-ren bidez, bere pentsaera euskeraz ederean azaltzen, saiatu bai zan.

Bere bizitzaren gain ez dago gauza handirik esateko, lan isila aukeratu bai zuan. Etzan kargo bila ibili, ezta izen bila ere; lanean saiatu zan gogor. Badugu zer ikasi euskaldunok gazte honengan.

Ez noa gehiago hitzegitera, neska honek hil da gero ere ez bai du harrokeriarik nahi; orain ere isiltasunean nahi du lan egin. Gaudezen ba isilik.

ZUBI

SALGAI

Bizitza berri bat alkitatzen da Tolosan
Sacramento kalean, 16'an
Deitu telefono: 651968
Tolosa

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintxo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ende ematen.

Ferrnín Calbetón, 4
DONOSTIA

XABIER ARCELUS

munitibar

Oraintsu arte gure herriko gazteen lanerako jokerea Ameriketako basamortuetara joatea zan. Orain oster, hemengo gazteriarri itsasorako jokerea gogotsuagoa jakola dirudi. Izan be azken hau probetxugarriagoa eta jasagarriagoa dala deritxat. Pelotari izan nahiez be hor dogu beste mordo eder bat.

Azken egun honetan hor joan jakuz Montauruko gazteena eta Txorriñekoa itsasora eta Joselapitxenekoa Mallorcara pelotan jokatzen, bakoitzari berean suerte on bat opa deusegu eta ez daitezala, Munitibarreko txoko maite hontaz ahaztu.

Aurtengo Kili-kiliren txapelketan gure herriko neska-mutiko batzuk parte hartu dabe eta hor ibili jakuz batetik bestera egun bateko eskursio ederra egiten. Nik neuk Gortzen ikusi nituen ustekabez, eta pozik ebilzala emoten eben. Hone-tan be neskatilla mordotxu egon arren, mutiko bi baino ez ziren. Badirudi Munitibarren mutilik ez dagoela eta egotekotan neskek gehiago balio dabela.

Dana dala Kili-kiliri abisotxu bat bota beharko jako, bere lana txalagarria eta onurakorra izan arren gauzatu bat jakin daiala: Munitibarren erderia euskeriari nagusitzen joakola. Zergaitik? Milla arrazoi gaitik baina bat gurasoen, eta batez be kaleko guraso eta «ustez» kategoriz haundi diren ardurabako batzuen gaitik.

Erramon GERRIKAGOITIA

mundaka

«JUBILAZIÑOAK» DIRALA TA...

Joan diran egunetan eta bere oitura beti izan dan lege alden du derusku beren lanetatik parrokian ixil-ixillian, orain arte koadjutore edo abade laguna izanikua Sagarraga tar Polendin jaun agurgarrija. Abade zintzoa bera eta benetako euskaltzalea. Igaro zan urtean baita ixillian bete ebazan bere berrogei ta amar urte lenengo meza esan ebanetik. Izatez ta biotzez mundakana erritarren artean, baserritar ta itsas gizonak aaztu barik Jaun-Goikoaren bideak zabaldu dauz. Eta maite ebazalako gure errija ta gizonak bere biziko lanak batu ta zabaldu mundakako edesti, oiturak ta izkuntza. Amaikatsu onetarikoa Azkue ospetsuak beregandik artu ebazan, baita Orixe jakintsu ta Otxolua erritarak. Askato asko benetan artun doguz erriko Talan ta inguruetako bidietan bere ikaskizun ederrak baita bere zirrikadak gure euskerea erabilteko. Onetarikoa garbi ta gaurko euskaldun barrija baita euskaldun idazle aldrea bat. Onetzaz gure gotzain agurgarrija zer edo zer esan leike. Dan danok opa deusagu Polendin jaunari bizi luzea geiago zabaldu daijen lan ta ikaskizunak.

—oOo—

¡Urte askotan ba D. Floren zori-jonak!

Bigarren «jubilaziñoa» geure D. Jose Gondra ta Garro, erriko maisuena dogu. ¿Nok eztauz leidu gure erriko izparrak, MAISU ez-izenagaz, Donostia eta Bilboko izparringietan? Ispar alai eta errikoyak. Antxe ta emen itxi dauskuz iri-barreka joskera garbi ta errezan istorijak, ipuñak esanak ta abar. Ereslabikaña gaitik ze instrumentu ez dau jo? Pianu, gitxarrea, txistu, swani ta abar... eta beste ederti arazoetan bai ta itxi dauskuz dibujoak, pintxurak ta karikatidak ondo politak. Berberak barreka diño legez: amai-ka milla txilibito jo dotaz. D. Jose-ren ikasleak bez batera artu bei gure zori-jon berokoa. Jarraitu onela, Joxe, adiskide on, urte askotan. ¡Zorijonak! ba berriro.

ARGIZALE

tafalla

«Aldi ontan Tafallan jaio dan euskal-giroa ezagutzero etorri naiz», zion «Latxaga» idazleak, oraintsu «ZERUKO ARGIA»-n argitaratua duen bere idazlan guztiz irakurgarri batean. Ni ere beste orrenbeste esan bearrean nazute, irakurleok. Antxe izendua bai-naiz zio (motivo) beragatik, aurtengo ANDRA MARI JALETAN, eta ark ezagutua nik ere ezagutzero zori ederra izan det, Jainkoari eskerrak.

Berak ongi zion bezela, oraingo Tafalla ez da, orain bost urteko Tafalla, Bestelakoa da oraingo giroa. Euskal-giroa ernegarri au ongi gozartzeko aukera izan det, jai-egun oietan, aspalditik antxe ditudan adiskide euskaltzaleen anaitasunezko laguntza atsegingarriaren bidez.

Esaten badizuet: EUSKAL-GIRO TA KUTSUZ ezin obeki antolatatu ta ospatuak izan dirala, Tafallan, aurtengo erri-jaia, ez dizuet batere gezurrik esango. Alaxen izan bait-dira, asi eta buka!

Ara: ezpatadantzari ta poxpoliñen dantzaketa ikusgarriak, txistularien biribilketa alaiak, soñuzko talde ugarien kale-gira zaratasuak, euskal-jantzi jatorrez apaindutako neskato-mutikoen jun-etorri eten gabekoak, pelota partiduko gorengeotakoak, Usategiaren arri-jasotzeak, Latasa eta Aztibia-ren aizkoraketak eta Euskalerriko 100 txistulariren arteko euskal-eresi-jotze txalogarriak, BENETAN POZGARRI TA BIOTZ-UKIGARRI izan zitzaizkigun eurei entzuteko zoria izan genduan guztioi.

Baiña, ori dana baiño geiago oraindik, eta auxe neretaz ikusizunik atsegingarriena: tafallatarrek EUSKAL-IKASTOLA EDER BAT ere badutela orain, oraindaiño ERDAL-ERRIA izan dan uri aundi au EUSKALDUN egin dedin, Zelaie-ta'tar Nekane anderaño argia Irakasle dutelarik.

Aipaturiko idazkarian «Latxaga» jaunak ongi zion bezela: «AMETS BAT DA IKUSTEA ERRIBERA GAINEAN, NAFARROA ERDIAN ORRELAKO ERRI AUNDI BATEAN, EUSKAL-IKASTOLA BAT IRIKITZEA». Alaxe da izan ere. Arrigarria, benetan!

Orretzaz gain, tafallatarrek badute 7 urtetatik 14 urte bitarteko neskato-mutikoak osatzen duten «TXI-KILANDIA» deritzan elkarte bat ere nepar-folklorearen zabalkundeak egiten eginalean saiatzen dana erriz-erri, beren euskal-soñu, kan-tu ta dantza lirafien bidez, alde ontako Nafarroa galdutako euskalkutsuz osa dedin.

Eta bukatzeko, beste berri alai-garri au: Euskalerriko 100 txistularik beren egitekoa erriko enparantza nagusian bukatu zutenan izugarriko txalo-otsean, BI ALDIZ ereskitu ta kantatu bear izan zutela «GUERNIKA'KO ARBOLA» eta «AGUR, JAUNAK», entzuleen eskariz.

«Onak esan nai du —«Latxaga»-k zion bezela— bizirik dagoala oraindik, emen, euskal-arnasa».

ZELETA

albiztur

MUJIKI TAR JON «LUISTAR» (G.B.)

Errikoia jaiotzez eta erriaren-tzat. Bizi izan zana genduan. Albisturren 1884-garren urtean jaioa, zer langintza mota ez ote zituan erabilli menditar kutsu dizdirakorra bereziki zuan albizturdar onak. Espartzin-egille ta olerkari, bizargin eta sakristau. Bene-benetan erriak txit premiazkoak dituan gauzetan aritutakoa. Olerkari eta sakristau euskal-gogoa eta sinismena bizirik eta alai bizi zitezen; esku-langille gizakia garbi, txukun eta arin ibili zedin.

Beti izango ditut gogoan bere lanak. Urtetan eta urtetan, «Argia» jaio zanetik, astero-astero bere erriko berriak emen oi zizkigun. Bazuan alare bereizgarri bat: bere idazki geienak, danak ez esateagatik, bertso batez bukatu oi zituan.

Arrokeriarik gabe, gaur idazle askok aundi izateko egarri nabar-

men ori gabe, bai itz-askatuaz bai bertso lotuaz geldiunerik gabe jarduna zan. Ongi dakite ontaz «Gure Mutillak», «La Cruz», «Argiak», «Jesusen Biotzaren Deiak», «Junior», «Euskal-Esnaleak», eta gizaldi ontako «Goiz Argik» eta «Zeruko Argiak».

«Milla Euskal Olerki Eder» liburuan ikusi genezake bere «Olerki Erdian» eta «Okerra da jokua», olerki errikoia. Baita ere N. Cortazarek «Cien autores vascos» egin zuan liburuan. Olerkari bezela sari batzuek irabazia zan. Orobat espartzingille bezela; ain zuzen Donostian (1950) eta Madriden (1953) Artesanoen Exposizioetan.

Larogei ta sei urtez il zaigu. Bere osasuna ere orrela zaintzen zuan. Albisturtik Tolosaraño dau den sei kilometroak beti oiñez egin oi zituan. Alperrik gurdia edo berribilla ari eskaini. Menditarra zanez ibilkaria zan naieraz. «Jarrai, jarrai aurrera», esan oi zuan ola-koetan, eta bera bere buru zuri artaz, aspaldi ontan bizkarrak zertxobait makurturik, ttaka-ttaka erlejuu bai-litza egingo zuan bere bidea, naiz elur edo euri, naiz eguzki, bero, argi edo gau izan.

Biotzez garbia eta osasunez sendo. Euskaltzale ta sinismendun purukatu. Inori iñoz kalte aundirik egin gabea. Egun, gutxi bezelakoa.

Gaur gizon apalak aaztutaz utzi eta aundizkienagana jotzen dugu-nean, gerekoikeriz beti guretzat zerbaiten billa, nere oroitzeta eta nere esker ona erri txiki batean, mendi artean orrenbeste lan egin zuan gizonarenagana dijoa. Eta otoi dagoit Jaungoikoari apalentzat bere altzoan gordeta daukan tokian euki dezala. Goian Bego Muxika tar Jon, «Luistar»!

LEKUONARI OMENALDIA?

Galdera egiten dut, bada onelako asmoa dut erriari adierazteko. Lekuona jauna ba-dijoa Euskaltzaindiatik. Baiñan bere lanak, bere nekeak or utzi ditu Euskaltzaindian bezela, beretik kanpo ainbeste lan aipagarrietan.

Bere bizitza guztia Euskal Kulturarentzat emana izan danean, ez ote du merezi omenaldi errikoia bat? Euskaltzaindikoak leendabizi, gero euskaltzain ez geran idazleok, eta azkenik berak ainbeste maite zuan erriak.

Bazkaritxo bat bederik gure esker ona azaltzeko. Idazleok eta erria alkartzeko. Inor asmo au aurrera eramateko prest ba-lego, datorrela ordu onean... Ni baiño egokiagoak badira lan onetarako, baiñan bear izanik nere laguntza ere izango dute.

«UXOLA»

meñakabarrena

ERRI TXIKIETAKO KEZKAK

Mungiatik Bermiorako bidean, Larrauriko parean eskui-aldera izten da Meñakako errikoa Sollobe mendiarren babespean.

Eliz-inguruan, etxe-banaka, pelota-leku barria, erriko eskola, taberna t'abar. An-or-emen, beste etxe batzuk bana-banaka ta mordoxkaka beste batzuk.

Eliz-ondotik kilometro batera, Meñakabarrena auzune polita, kondairan Meñakaren ama legez agertzen dana. Ementxe ezagutu genduan Meñakako jauregi ospetsua. Orain aztarrenik itzi barik, bere izatea galdu dau. Auzuneko umeentzat eskolak eta eliza txukun bat jaso ditue bere lur gainean.

Erri polit eta baketsu onetan, bere kezka ta ondoezak nabaritzen doguz aspaldian.

Erri baten gaur nai-ta-naiezko diran laguntasun bagarik, bertan-bera itzita dago Meñaka.

Sarrera bi ditu erri onak: Bata, Larrauritik eliz-alderantz doana ta bestea, Meñakabarrenatik zear eliz-aldera jotzen dauana. Biak, zein baiño zein lotsagarriagoak. Zulo ta mailla andi areek neguan urez betetzen diranean, ez da giro izango.

Argi-indarra, Meñakabarrenako etxerik geientara, ez da bear dan legez eltzen. Gaur-eguneko bizitzan argi-indarrez erabiltzen diran tresna ta tramankuluak, telebista, izoztegia t'abar erdi-alperrik dagoz etxe askotan.

Bearrian oneen aurrean, aoz-ao dabillen galdera: Ze eginkizun da-

be Alkate ta beste erri-agintariek arazo oneek konpontzea izan ezik?...

Baiña istilluak ez dira emen amaitzen. Meñakabarrenan moja-etxe bat dago; Karmeldarrena ain zuzen. Etxe au, erdel-kabi lotsagarri bat da SOLLUBEREN egalean bertan. Gaitzerdi eliza bat zabalik ez baleuko, baiña auzunekoan eta beste ongi-lle batzuen laguntzaz jasotako eliza bat dauko ta jende mordotxoa batzen da jai ta astegun. Zertarako? Astegunean beintzat kanpoko erdera orretan meza «entzuteko». Negar-guria emoten dau sarritan ango mezak. Leenengo, euskerazko meza-iburuak eskuratzeke, nekeak igaro bear dozuz. Gero izaten dira gerokoak! Erriak euskeraz erantzun eta mojak erderaz, alkarren leian; abotsa zolien ateraten dauana nagusi. Leenengo irakurgaia irakurri bear danean, ondiño nabarmenagor: Erriko taldeetik batek euskeraz irakurten ekiten deusanean, mojen taldeetik, beste bat asten da an berean erderaz. An urtetan dauan konpueto ta naaste-borrastea Jainkoaren itza ala diabruarena dan ez dakit.

Alkate (komunidade) bi ikusten dira argi ta garbi eliz aretan: bata, berezkoa, bertakoa ta bestea ez dakit nundik etorria; bertakotu barik, bere lekutik kanpora dagoana.

Noiz konturatu bear dabe Meñakabarrenako mojak, kristiñauak izan nai badabe, bertakotu bearra dabela? ez dala bardin, naiz ta klau-surakoak izan, erri baten egon naiz bestean egon? Noiz konturatu bear dabe, tokian tokiko izkuntza ta iza-era bereganatu bear dabela edo andik anka egin? Norentzat dira ba, Elizaren irakatsiak?

Ona emen (denborarik galdu ez dagizuen) gai onetzaz diarduen Eliz-irakatsien zenbaki batzuk: (Pacem in terris, 96) (Pacem in terris, 95) (Christus Dominus 35) (Christus Dominus 33) (Lumen gentium 46) (Misiones 25a) (Presbiterorum ord. 10) (Populorum progressio 72) eta abar eta abar...

Toki guztietan izaten dira buru-austek. Meñakan ba-dira bereak. Azalean eta barruan erriari ikutzen deuten akats batzuk baiño ez ditut jarri emen eta andi-andika jarri be. Bertako irakasle ta beste umeen ardura dabenei eskerrak; bestela, Meñakabarrenako umeak erdera farra-farra besterik ez eben egingo ta euskeraren otsa oso motel entzungo zan oraingo.

Arazo onen antzerakoak milla izango dira euskalerriko bazterretan. Erria barru ta kanpo obeto ezagutuaz, euskalerria euskaldun legez aurrera ateraten aalegindu gaitezala danon artean.

Luis Baraizarra

azkoiti

OROITZAPENA

Kanpandorreko hil-ekzila zaharra zaratzatu hari.

Noren ehortzeta adierazten ote? Itziar Bikendi andereinoarena omen.

Ez gare hil ondoko gorazarreen aldeko. Zeren idazlearen luma urduria dela medio burrukalarri purukatuena bakezale hamorratu azaltzen zaigu, bizitzan gorratatzen genuena lagunkide.

Faltseria gailen!

Bainan hil berri den andereinoak laudorio handiagorik merezi ditu euskera ta euskal Herriaren alde laguntza baliosa eskaini bait zuen.

Joanaren joanean, hemeki-hemeki, gaitz maltzurak bizitzaren lokarri zintzilikailua, hortz zorrozduen piztia basatien azpianaren gisan, etetzen zijoakion.

Ez guztiz zehatz bainan bagenekien, bere zorigaitzoko gaitzaren berri. Susmoa genuen soilik.

Ez genuen sinistu hahi. Zuzpe-raldiaren zai geunden. Berriz ere lehen bezanbait irripartsu ikusteko zoriakin amesten genuen. Gaitza-ren hatzaperetatik at gerta zedila bihotzetik espero.

Zoritxararen zoritxarrez ez da horrelakorik gertatu.

Mundu hontako iraupen laburra-ren adierazle izan zaigu bere bizitza.

26 urtekoa! Sasoiko ta ustekabeen alden du baitzaigu.

Berriz ere gizonaren benetazko arazoa agertzen zaigu garden. Zer sentidu du munduak? Zer hari ga-

IRAKURLEEK DIOTENA

«Zeruko Argia»-ren 389-garren zenbakia irakurtzen dudala, begien aurrean daukat Aita Lafitte-k Euskararen batasunez zer dion. Eta puntu batean ez nago berarekin batere bat. Aita Lafitte-k dio: «Gure gazteen artean (...) ez da batasunerako suharrik (...) Ez du ere iduri indar andirik egiten dutenik euskelkiak elkartzeko: bakoitzak bere etxeko euskera dabilki bere buruan lekuan-lekukoeri uler arazi beharrez. Bestenaz ere oharatuak dira, hemengo euskeldun andana batek ez duela liturgia batua errexxi jasaiten, baizik eta euskera españoldu diotegula!».

Ez! Hori ez da gazteen aburua, baizik zaharrena. Bai nere adinaz (35 urte), bai nere ofizioaz (nekazari lizeo batean erakasle naiz), uste dut hemengo gazteak ezagutzen ditudala. Eta guztiz ezagutzen ditut Euskarari, Euskararen geroari interesatzen diren gazteak, Euskaraz idazten duten gazteak batez ere —gutiz gehienak dira abertzaleak edo abertzaletasunez kotsatuak— gutiz gehienek nahi Gutiz gehienak saiatzen dira beren euskalkiaren zabaltze-ra, hego aldeko hitz batzu hartuz, H asko kenduz, X emanez CH-ren ordain, eta-bar.

Gutiz gehienek ongi hartzen dute liturgia berria. Hori ez zalote españoltzea baizik gero eta gehiago euskalduntzea.

Ezen, berentzat, zuek, hego aldekoak, Euskaldunak zerate. Euskaldun gazteez mintzo naiz, bistan da. Ez Euskarari eta Euskal-Herriari uko egin dutenez (gazteetan ere badira). Bainan hauek ez dute Euskaraz aburu bat baizik: laster galdu behar duela, eta hor konpon.

Ez dut uste Aita Lafitte-k horik dituela aipatzen, baizik Euskaldun gelditzen direnak. Beraz, ez gaude konforme.

Gazteri baitago beren aburuen agertzea, nahi nuke lerro hauk «Zeruko Argia»-n ager ditzazun. Bide beraz, ene agurrik hoberean asko erakatsi dautan Aita Lafitte-ri.

J. L. DAVANT
(Hasparren)

re gu hemen? Gure adiskidearen heriotzak bizitzaren problematasun sakona aurkitzen lagunduko ahal dauku.

Hutsune larria nabari bazaigu ere, bere oroipen ta ekintzen ohiartza gudan errotik tinkatuak dituzu.

Hainbat ta hainbat euskaldun arloteren biidur ta espak nunnahi somatzen zer beharrezko iruditzen zaizkigun Itziarren euskaltzaleatasun ta bihotz berotasuna.

Esan beharrik ba ote dut. Ba zekien, ongi jakin ere, euskeraz idazten. Gutxi zekiten hark bezala oldozmenera zetorkiona euskal kutsuz inprimatzen.

Hain zuzen euskal alfabetatze saioetan ezagutu ahal izan genuen. Berak eramanen zizun kanpaina luzearen astuna. Gure irakasle genuen.

Azkoitiko berririk, Zeruko Argia hontan, ez zela agertzen da berak indarrak bidu, sortu ta gidatu zuen kakute izeneko taldea.

Itziarren esku-izkuta ta eragina-ren tamaina laster nabarmenki azaldu zitzaizkigun. Alfabetatze kanpaina bukatu bezain askar kolokatua zen kakute taldea. Duela aste batzuek arte zeharo ixildua. Berriz lanean dira.

Lan bikainik egin zizun Azkoitin.

Une ilun ta garrantz hoetan Azkoitiar euskaltzaleen izenean Zueri Tome ta Fon Foxe ta bereziki Balendin ta Fidela guraso saminoi dolumin sentikorrenak.

Itziarren oroitza-pena ez da gudan nehoiz ezabatuko.

LEZO

GARMENDIA JAKI DENDA

San Juan bide, 2

— LEZO —

JULIAN ITURAIN

OINETAKOAK; SALKETAK ETA
KONPONKETAK ZUBITXO

KALEA

— LEZO —

AUTOSERVICIO

Jauregui-Alde

SAN JUAN KALEA

— LEZO —

UGALDE

ARDO DENDA
ASKOKA ETA GUTXIKA

Nagusia, 13 Urrut.: 55266

— LEZO —

Larrea Anaiak

LINTERNERIA

Pinturak, kolak; garbigelak, tube-
riak, Kaineriak, Plomoak, soldake-
tak, zinkak. Era askotako kalenta-
doreak eta beren ezarketak.

Kale Nagusia, 30 Urrut.: 54663

— LEZO —

KOLDOBIKA LOPETEGI

HARAGITEGI ETA TXERRIKITEGIA

Gurutze Donearen enparantza

Urrutizkiña: 54864

— LEZO —

B A R

AITZPEA

KAFE, PATARRA ETA ARDO
ONAK

Bazkariak eta apariak
Gurutze Donearen enparantza...

— LEZO —

Fontanería "JAIZKIBEL"

GARBIKETARAKO EZARKETAK — GARBIGELEN EZARKETAK
PRESUPUESTOKO LANAK

Donibane, 1
— LEZO —

Errasti Anaiak

Neurrizko lanak. — Armario enpotratuak. — Formikazko sukalde
tresnak. — Logeletarako erredizak. Egoteko salak. Tapiztegi,
krisailuak. Dekorazioko artikuloak. Erakusketa eta lantokia:

Gaintxurizketa'ko bidea, 12

Urrutizkiña: 56967

— LEZO —

Julio Fernandez Egiluz

AROTEGIA
MEKANIKA AROZTEGIA

Ikastoletako enparantza, 1
Etxea: Versalles Txiki

Urrutizkiña: 55475

— ERRENDERIA —

ESTEBAN ORBEGOZO, S. A.

LAMINAZIOAK - HOJALATA ELECTROLITIKOA

Urrutizkiña: 55447

LEZO

Fernando Intxarraundieta Aizpuruak

HARATEGI ETA TXERRITEGIA

Urrutizkiña: 56857

Banco de San Sebastian

Banco Hispano Americano'rekin elkartua.
Etxenagusia, Donastia'ko avda. España, 15, 17, eta 19'tan.

DONOSTIAKO SUKURSALAK:

Amaran: Avda. Sancho el Sabio, 31 eta 33:
Antiguon: Matia, 58
Azkuenen: Azkuene, 3.
Egian: Egia, 3.
Grosen: Primo de Rivera, 19.

BESTE SUKURSALAK:

Azkoitia, Azpeitia, Beasain, Bergara, Berri z. Eibar, Elgoibar, Elizondo, Ermua, Errenderia, Esko-
riaza, Getaria, Irun, Lezo, Mondragoe, Oñ ate, Ordizia, Orio, Ormaiztegi, Pasaia, Tolosa, Urnieta,
Zarauz, Zumarraga, eta Zumaian.

AGENTZIAK:

Ataun, Ondarrabi, Segura eta Zestuan.
Banco de Españak, 7.487 numeroarekin aprobatua.

TXUKUN

DROGATEGIA

Usaigozotegia — Edertasun eta

Garbitasunerako — Tresnak

Kolak, Pinturak — Barnizak...

Kale Nagusia, 12

Urrutizkiña: 56857

— LEZO —

Frantzisko Espina

ETXE TRESNA; ELETRIKOAK
ERA GUZIETAKO FRIGORIFIKO; KALENTADORE
TELEBISTA IRRATI ETA ABAR
ARGI EZARKETAK ETA KONPONKETAK

San Juan bide kalea, 25

— LEZO —

Garmendia Arozteguia

ERA GUZIETAKO LANTEGIAK
ETXE ETA DENDA KONPONKETAK; FORMIKAZKO LANAK
San Juan kalea, 6

Urrutizkiña: 54857

— LEZO —

Urkizu Etxegintzak

ELKARGO JENERALAK

ETXE SALKETAK

Anaiena etxea

San Juan bide, 29

Urrutizkiña: 55983

— LEZO —

LOPETEGUI- MERTZERIA

KONFEKZIOAK ETA
GENEROZKO PUNTUAK

Zubitxo kalea

Urrutizkiña: 54761

— LEZO —

Aserraderos de Lezo, S. A.

Lantegia eta almagazak Lezo'ko itsasbazterrean (Pasaia'ko portua) Hemengo
eta atzerriko egurrak. Tropikoetakoetan berezitasuna. Ohol kontrapeatuak.
Tablex, saide, tarimak eta moldurak.

ALMAZENAK

LEZO'n: Nagusia, 31. Urrutizkiñak: 55000 eta 56944.

DONOSTIA'n: Easo enparantza, 3. Urrut.: 10536.

APARTADO 518, San Sebastián.

LOGROÑO'n: Avda. Bailén, 54. Urrut.: 213499

Telegramas ALESA

TELEX 36228. ALESA E

GURUTZE SAN-TUAREN JAIK

1970 - IRAILLA

12 Larunbata
Arratsaldeko 7 tan.—Txistulariek kale-jira.

8 tan.—Elias Salaverria III Oroi-aldiaren Asiera. Udal-etxearen babespean ALLERRUK eratua.

9 tan.—Udal-etxearen babespean ALLERRUK eratuta, goiko Eleiza Nagusian. EASO abestaldearen saioa.

Gero gau-jaia TXINGUDI erestaldearekin.

13 Igandea
Goizeko 7 tan.—LOS POMPOSOS erestaldeak kale-jira.

10 tan.—B maillako txirrindulari lasterketa Lezo barruko ingurumari begiragarrian, Udal-etxearen babespean ALLERRU jolastaldeak eratua.

Sariak:

1.º 700 peza eta garai-ikurra
2.º 600 »
3.º 500 »
4.º 450 »
5.º 400 »
6.º 350 »
7.º 300 »
8.º 250 »
9.º 200 »
10.º 150 »

Gaifontzekoek: 100 peza bakoi-tzak.

Taldeka leenengoak: garai-ikurra.

12 tan.—KRISTAU IKASBIDEAK eratutako aurtxoan Danbor-jira ikuskarria.

Arratsaldeko 3 tan.—Arriaundi baserri inguruan Beloki izkillu sal-tokiak Udaletxearen babespean eratutako plater tiro-jokoa. Diru-sari, izkillu ta garai-ikurrak irabazleentzat.

5,30 tan.—14 urtetik gorako gipuzkoarrentzat Euskal dantza leiake-ta sari hauekin:

1.º 1.500 peza eta bi garai-ikur
2.º 1.200 »
3.º 1.000 »
4.º 800 »
5.º 600 »
6.º 450 »
7.º 300 »
8.º 200 »

Gaifontzeko bikoteek: 150 peza.

9 tan.—ALLERRU Elkartearen Danbor-jira.

10,30 etatik 2 tara Dantza saioa TXINGUDI erestaldearekin.

14 Asteleena
GURUTZE SANTU JAI-EGUNA
Goizeko 7 tan.—Goiz-jira txistulariek.

10 etan.—Gurutze Donearen elei-zan Meza Nagusia.

12 tan.—Soarte arrijasotzallearen saioa. Latasa eta Usategietaren aizkora apustua. Uztapide ta Lasarte bertsolarien jardun-aldia.

Arratsaldeko 5 etan.—Esku pelota jokaldia leenengo maillakoan pelotari artean.

Onen ondoren bertsolarien bigarren jardunaldia.

10,30 etatik gau-jaia TXINGUDI erestaldearekin. 11,30 tan Zezen-suzkoa.

15 Asteartea

Arratsaldeko 4 tan.—Aur jostake-tak.

5 etan.—Aurrentzako antzerkia.

10 etatik.—Dantza.

19 Larunbata

Arratsaldeko 6 tan.—Goiko enparantzan Esku-baloi jokaldia: BIDASOA-ALLERRU.

7 tan.—Txistularien kale-jira Gitzatza ta Buruandiek.

10 etatik.—Dantza.

20 Igandea

Goizeko 7,30 etan.—Txistularien goiz-jira.

9 tan.—HERRI-MEZA.

10,30 etan.—Dantza talde ta Gurdien jira.

11 tan.—Toka leiaketa diru sari-ekin eta bi leenbizikoentzat eta talde-irabazleentzat garai-ikurrak.

Arratsaldeko 1 tetan.—BERTSOLARIK eta TXALAPARTA.

4 tan.—Dantzari taldeen saioa.

6 tan.—Euskal dantza TRIKITIXA-KIN.

8,30 etan.—Euskal-abesti jaia.

10 tatik.—TXINGUDI erestaldearekin Gau-jaia. 11,30 tan Zezen-suzkoa.

OARRA

Emendik aurrera ZERUKO-ARGIA, euskal asterokoa, salgai izango dezute LEZON, Jorge Tolosaren kioskoan, GURUTZE DONEAREN enparantzan.

LEZOKO BEAR BATZUK

Bearrezkoa degun bidezabala (Errenderi-Lezo) gure eguneroko joan-etorriak egiteko, zartatua ta zuloz betea arkitzen da aspaldiko urteetatik. Noizean-bein zuloak ixten dira; baita, egun batzuk barru, ireki bereala ere. Geroari begiratu, ez al-da merkeago aterako konponketa erraza oiek baiño, bidezabala dana berritzea?

Baita, esan bearrean arkitzen gera, mearra gelditzen dalaere: ala dala, eta lagun asko oiñez ibiltzen diralako. Errenderiko zubitik asi, eta Lezoko «Jauregui-alde»-raiño espaloia egitea gauza egokia izango litzake. Gure agintariek bear diran neurriak artuko dituztela itxaroten degu.

★ ★ ★

Gaurko gure gizartearen bearrezkoa da gizonarentzako «serbioak» ugar eta ondo prestatzea.

Baiña, zoritxarrez, sendagilliei buruz, Lezoko errian ikusten ari geranak sendagilliei buruz ez du noski txalorik merezi: oraintsu arte bi sendagillie genituen, gainera bat (au da, irugarrena) aurrentzako. Orain berriz, atzeraka goaz: sendagillie bat bakarria erri osoarentzako, eta, au bera, aurrentzako. Gure sendagilliea kanpora joan bearrean gertatzen danean, Errenderikoaren mende gelditzen gera.

Auek danak aski ez dirala, konsulta igarotzen dan tokia oso urruti dago bearrezko baldintzak (kondizioak) biltzetik. Txanda irixteko zai dau-den gaixok, atarian egoten dira, zutik, toki oberik ez daukatelako.

Ba dirudi onelako erabideakin «Seguridad Social» deritzen zaionak «li-mosna» bat ematen diola langilluari. Ez ote da konturatzen, langilliek, aurretik, ordaindu dula eta eskubide osoa daukala bearrean arkitzean, bear bezela oartua izateko?

Erritar danok, baiñan batez ere, jabe (responsableak) diranak eza-guera artuko dutela eta saiatuko dirala, egintzakin, erantzuna jator bat ematen uste degu.

★ ★ ★

Gure aurak, beren jolas-tokirik gabe arkitzen dira; leenbaitleen «au-rrer jolas-tokia» ikusteko poza izango al degu?

★ ★ ★

Gure erritarrek agiriko liburutegirik ez dute (ustez, Erriko-etxea, era-tzeko asmoakin dago, baiñan... esan bearrik ez dago, gaurko gizaldiak bear duela).

★ ★ ★

Gelarik gabe arkitzen gera, itzaldiak, batzarrak t. a., prestatzeko. Orain arte itzaldiak izan dira, edo parroikiko Kristau-ikasbide tokian, edo ikas-tolan; Pastoral-batzordeko batzarrak berriz, eliz-gelan (sakristian) egiten dira.

★ ★ ★

Zenbat bider aitu degu kulturari buruz, gure artekoa, oso kaskarra da-la? Baiñan oraindik, geiago esan bearrean arkitzen gera: norbaitek eza-gutzen ez duanien bere Erriari dagokion izkuntza, oiturak, ekonomi, po-litika, erlijioa eta abar, bai-liteke «ez ezaguera» au baiño inkultura aun-diagorik?

Negargarria baldin bada ere, ezin dezakegu negarra bakarrik egin, baiziklanean zorrotz asi eta aurrera ekin: erri-euskal-giroa sortuaz, eta euskal-eskolatuaz, batez ere. Ontan lana egiteko prest dagoana Pastoral-ko euskal-taldean zer egiña billatuko du noski. Eta euskaldun gerala esa-ten ba-degu, itzaldi, irakaspen t. a., erutzen diranean, saiatu gaitezen, gutxienez, joaten.

Erriko gora-beerak nola dijoazen jakiteko eskubidea daukagu; auek «Erriko-etxean» aztertzen dira, plenoetan; agertu gaitezen.

★ ★ ★

Danok osatzen degu Erria; gure egitazko naia ba-da, Lezo, benetako erri-euskaldun bat biurtzea, lortuko degu. Baiña ortarako, bide bakarra dago: ERRIAREN BATASUNA: laikoak batera ibilli bearrak gera; baita gure apaizak beren artean ere, eta auek laikoekin. Beingotik utzi dezagun alde batera, aaztu ditagun besteek egindako zauriak, guk ere egiten ditugu ta. Ikus dezagun lagun-urkoaz berezten gaituana, alkartzen gaituana baizik, izango da ta.

★ ★ ★

Zati ontan azaldu dira ikusitako bear batzuek, baiñan uste degu, Lezo ez dala ondo ezagutua: bere gaurko eta biarko errealdadea. Ontarako «Estudio Sociológico» derituzen zaiona egin bearko litzake. Gure aginda-riak, bai laikoak, bai eleizkoak oartu al dira bear onetaz? EGIN

EUSKERARI BURUZ

Lezoko egoera, euskerari buruz, gutxi gora beera, beste errikakoan euskerari buruz, ez dago konparatzerik eta gutxiagorik ere, orain dala ogei-ta amar bat urtekoarekin. Orduan, bere atzeritar eta guzti, Lezo guz-tia euskeraz mintzatzen zan bere bi milla t'erdi biztanlerekin.

Orain, bost millarekin, bi milla edo ala mintzatuko dira euskeraz, naiz euskera dakitenak geiago izan.

Umeak ia erabat erderaz mintza-tzen dira kalean; tamalgaria, etxeetan erdiak egiten badute, or nunbait.

Badakigu, gaurkoz ogia jango ba-degu, erderaz eskolatu bearra dau-kagula, baiñan mesedez, gurasok kontzientziatu zaitzete!, eta zuen umeak euskeratu itzazute!, euskeraz egin etxean eta egin erazi kalean, baita ere bidaldu zuen umeak ikas-tolara, ez dezazutela esan iñoiz, euskerak ez duala ezertarako balio; esaera oiek, iñoizente eta atzeratue-nak dira ta.

Ikastolak duen eginkizuna; umeak euskal-giroan ezitzea da,

eginkizuna eta obligazioa erriaren eta Jaungoikoaren aurrean.

Ikusia dago, bi izkuntzatan es-kolatutako umea azkoz ere buru argiagokoa irititzen dala, izkun-tza batekoa baiño.

Gero, beste xabarkeri bat ere gertatzen da gure errian, euskal-dunen artean, jai egunetako eus-kerazko mezak alde batera utzi eta erderazko mezetara joaten gerala, barra, barra, batere lotsarik gabe, eta batzuek, euskaldun jatorizat jo-tzen dituztenak bere buruak.

Badakigu batzuek, au esango du-tela, alegia, euskerazko mezak or-du txarragoan daudela erderazkoen aldean, bai, ni ere ontan nago, bai-ña ori aitazki pixka bat dala de-ritzkiot; esate baterako, elizan ba-karrak dauzkagu gaurkoz gure iz-kuntzan jarduteko eta poztutze-ko erak, eta ori ere egiteko ez gera gauza.

Ia bada Lezotarrok zerbait au-rrera egiten degun emendik au-rrera.

T. J. I.

Rafael Lekuona

MEKANIKA - AROZTEGIA

Kale Nagusia, 34

Urrutizkiña: 55684

— LEZO —

GRAFICAS LEZO

Salerosketarako lanak — Propagandako lanak — Nominak

Katalogoak

Kale Nagusia, 36

Urrutizkiña: 56463

— LEZO —

HERRI KULTURA ETA LEZO

Ez dakit, benetan, egin didaten eskaerari eta hartu dudak konpro-misoari nola erantzun. Lezoko jaiak direla eta ohiturari jarraituaz eus-kal hizparringi batean herri honi buruz zenbait berri argitaratzen de-nez gero, hemen dabilzkgun gora-behera eta bizpahiru kezka hondar adieraztera natorkizue.

Lehenik eta bidezkoen, tajuzki, kultura zer dan aztertzea litzake. Hau, ordea, ez da gauza hain erra-za, kroska anitz bait du, beraz gai sakona eta ongi erabakitzen arris-kuduna eta luzea izaki.

Uda hontan, gure aldameneko he-rrian, Errenderian, alegia, jaiota-ko gizon ospetsu batek zionez: kultura bereizkuntzen batuketa bat da, eta gizarte osoaren barnean zabaldurik dagoena, hau da, alde batera laga beharrezkoak direla hor, hemen, zeharka dabilzkan kul-turaren sasi pentsaerak: aristokra-tikoen gauza dela soilik, noski, agertu nahi dutenak.

Maiz entzun ohi dugu: Lezoko kultura, taberna zuloa. Esaera za-harra da eta esan nahi zorrotza gainezka dariona. Ez dugu ukatu-ko bertan herriko semeak denbora ugari (agian gehiegixko) igarotzen ez dugunik. Akats handia bada al-de batetik, sekulan ez dugu ahaztu behar badituela horrek ere bere alderdi onak: etxean asperturik eta ezin egon hortan nazkatutik gaudenean (euskal familiaren ego-era hobeto aztertzea litzake) eta nora jo ez dakigunean, tabernan arkitzen dugu, nola uka, itzala, babesa eta lagun arteko elkarriz-ke-ta beroa. Beraz, bada, eta elkar-ritzke-ta izanik kulturaren oinharri eta habe prinzipalenetarikoa ber-tan dugu bide egokia behar den eran zuzenduaz gero kultura ikas-tekoa, mundu guztiak besteen ahoz zerbait edo asko ikasi beharra bait dugu.

Kroska, ordea, ez datza, barra-

-barra eta ugariegi edo gutxiegi mintzatze hortan, ukitzen diren gaiak axolakabeak direlako baizik (bai euskaraz eta bai erdaraz).

Badakigu gure artean badirela jo-kalari bizkorak kartetako joko-etan, baina beha zugun pittiko bat, esate baterako, zer araiño irakur-tzen dan Lezon! hizparringietako azken horiez kanpora?

Kirol kultura ere, dakusagunez, paper tintatuan ikasten da eta jo-lasetik kanpora badaude mundu za-balean makina gauza interesgarri (ene uste apalez) eta zergatik ez jarri garrantziko gai horien jabe izateko bidea, jendeak aipa ditzan betiko zidorretarik kanpoko zeinbat gauza?

Hau lortzeko bide bat, denok da-kite: biblioteca. Herri guztientzako-haur-gazte-agure eta zaharrentzako izango den liburutegia. Aspaldi hontan eta jende mordoskaren aho-tan entzuna dut herriko etxean ba-zegoela izendaturik hortarako leku bat, eta zabaldurik hanhemen ba-dagoela liburu mordo bat, beraz, zer falta da bide hori ibiltzeko, herriko talde guztien lan batera-tua ezik?

Beste bide bat, ordoitzen eta ar-teizitzen hasi diren geure buruak txukuntzeko, jatzeko, apaintzeko eta aberasteko, hitzaldiak dira. Nahi-ta nahiezkoak iruditzen zaizkit herri kulturari bizitasuna eman nahi ba-da, eta geure herria maizegi erdi hilik dago. Ahal den eta agudoen euskal-herriko kondairari buruz, eta bertako mendi, ibai, oihan, bertso-lari, poeta, ohitura zaharrak, ain-tzinako dantzak, kantak eta abar, hitzaldien bidez elkarhizketak anto-latzea, gaur egun bizi dugun ego-era berezi hau hobeto uler deza-gun eta gainera zer bidetik iraul-tza jator baten abia gindezkean ar-giako ikusteko.

JAIZKI-BEL

"SANTAKRUTZA"

Lezok au du urteko jai nagusia, bere patroia onrratzeko. Gurutz-jaso-aldiko jai au, antziñakoa dugu.

Isastiko Lopez gizon argi onek dionez, ba dira 300 urte, eleizkizun au egiten dala.

Ona aurreneko urte aietan (gure aurrekoenetan) abesten ziran erro-mesen fedezko eskari maitetsuenak:

«Gurutze Santu Lezokoa da / antziñatik etorria / Beartsuari lagutzen daki / fedez ba'du eskariya / bere oiñetan alaitzen da / askotan peka-tariya / arrantzale eta nekazariyen / maisu ta gidariya.

«Estuasun denetan / da zure bearra / Zuri egiten zaizu / pozez dea-darra / Zuk dakizu txukatzen / barrango negarra / ta biyotzera sortzen / fedezko indarra

«Zure mesede aundiyak gudan / dituzu beti banatzen / zeradelako Gurutzetikan / pekatariyaz kupitzen / argatik fedez euskaldun danok / Zuregana gera biltzen / eta zaitugu pozaren pozez / biyotzetan maitatzen.

«Zuregana bildutzen da / mintxu eta eriya / aberats, pobre, gizon / aundi ta txikiya / orain arte bezela / Kristo maitatiya.

Eta egite bakoitzari bere aburua emanaz jardun zugun txistulari ta dantzari-ekin.

Aspalditik asiak ditugu beren izen eta beren goraipenak baztar guz-tietatik txalo ta zori-ekone jasotzen.

Txistulariek egunetik-egunera gorakada aundia daramate ta banda ere ugaritzen gogor ari dira, neska ta mutillakin 20 bat osatzen dutela. Erri askotatik deitua izan dira ta oso ondo artuak danetan.

Dantzariak, auek ditugu beste talde bat, txistulariekin oso ederki el-karzen diranak eta beren erriko izena gora jaso dutenak.

Bi talde auek, Allerruko soziedade orren babespean sortuak diranez, izen orrekin agertzen dira deitua izan diran toki guztietan, ta sariak ere, leenengotakoak geinenetan, jaso izan dituzte, au ez da txurikeriz esan nai dutena, egunkarietan agertu dira bein baiño geiagotan nik emen esaten dedana.

Beste esan, bear bat ere ba nuke. Margolaritzaren ikusketa, Elias Sa-laberria'ren oroitzez (erriko semea) Allerru'ko bazkunak irugarren urtez margolarien leyaketako, ikustaldi bat irekia daukala, jaiak iraungo duten egunetarako.

Oso txalogarri dala derizkiot, bazkun onen asmo eder ori, erriko seme bat gogoratzen eta jasotzen bai du, asmo bikaiña dan orrek, eta erriko jende guztiari nolako atsegin izaten zaio, orrelako ikusketa eder-garriari begira egoteak. Zorionak bazkun orren batzordeko jaunari.

A. ZAPIRAIN

HARGIN ETA ETXEGILEAK:

ASTIGARRAGA ONDARRAK

ONDAR ON ETA GARBIAK DIRA

Urrutizkiña: 56561

— LEZO —

BERISTAIN 'en alrguna eta semeak

Tropikoetako egurretan eta «Parket» solairutan berezitasuna OGI-OLA ETA JAKI DENDA

Zubitxo, 1

Urrutizkiña: 55153

— LEZO —

Jesé Manuel Susperregi

PINTURAK, ENPAPELAMENTUAK

PRESUPUESTOKO LANAK

Nagusia, 28

Urrutizkiña: 56817

— LEZO —

Zuzendariakin izketan

Zabalegi, gaur eta biar

Urtearen buruan, bein baño geiagotan, Z.A.-k artu oi du Zabalegi-ko Zuzendariaren deia. Gizon onek, Zubia jaunak, ondo bait daki gauzak egitea bezain garrantzitsua dala jendeari aditzera ematea. Bera egunkari-lanetan ere iaioa bait-dugu.

Urte batzuk badira gizon au eza gutzen dugula. Jaiotzez zumaiarra dugu, naiz-ta, ikasi bearrak eraginda, beste asko bezela urte luzetan erritik kanpo bizi bearra izan. Geroztik, Gipuzkoa-n jarri zan lanean eta, beste lanak utzita, azkeneko lau urte auetan, Zabalegi, nekazari-eskolaren zuzendari dugu. Gaztea oraindik —ogei t'amarren bat urte?— baiña ikastez eta jardutez nekazari problemen berri ondo dakiena eta daukan bezelako leku baterako gizon egokia.

Ikast-urte berria badatorrela-ta, deitu gaitu baserriarrei dei bat egin dezaiegun, auek beren seme-alabak Zabalegira bialdu ditzaten. Dei egiñaz gailera, galdera batzuk egiteko aprobetxatu nai dugu aukera au. Izan ere orrelako eskola batetan gertatzen dana, euskaldun guztientzat jakingarri bait da.

ZABALAGIAREN ONDORENAK

—Zabalegi ireki zala urte batzuk badira. Pozik al zaudete ondorena-kin?

Bai, zortzi urte da eskola asi zala eta geroztik 112 util ta 91 neska pasatu dira emendik. Beste aldetik, pasatu diranak, aurtan atera dugun «Baserriko Irabazpideak» izeneko liburuan ikusi dezakezue, Gipuzkoa osoan zabaldurik daude tartean bizkaitar, arabar ta nafar batzuk daudela. Gauzak ola ikus-teak poza ematen badigu ere, ez gaitu zearo asetzen.

—Pasatako mutil ta neskaok zer egiten dute? Auekin artuemanik eta auen berririk bai al duzue?

—Bakarkako artu-emanak segitzen dute —ontarako Zabalegi beti dago irekia— eta ortaz gailera, izandakoen Elkartek bat ere badago. Azken urte otan billera batzuk

Ikast-urte berria badator gure mutilentzat

egin dira eta billera auetan jende franko bildu ere bai. Aurtengo urte otan eta ikasleak berak egin-dako azterketa bati esker, azkeneko iru urte auetan pasatu diranen berri zeatzago jakin dugu. Ara erantzunak:

Nesketan: 22 baserrian, 15 nekame ta udarako serbitzuetan, 6 tallerretan ta 4 ikasten. Danera 47.

Mutiltan: 63 baserrian, 15 taller ta ofizio-lanetan ta 4 transportetan. Danera 82.

Kontu auetan, mutilen artean lautatik iru baserrian segitzen du-

te. Nesketan, berriz, erdiak baino gutxiago.

—Eta onekin etzaudete konforme?

—Ez gaude eta ezin giñezke egon. Mutillen gora-beerakin aintbestean baiña ez neskerenakin. Kontu egin zazu, 22 auetatik baserrian seguru xamar geldituko diranak, oraingo bezintzat, ezkondu-tako lau bakar oiek dirala. Beste 18 oiek zer izango diran, Jaungoikoak jakin. Eta emen dator gure kezka, nola eta zertarako prepa-ratu bear ditu Zabalegik baserriko alaba oiek? Ez da erraza erantzuten.

Jakiña, eskola batek ezin ase-guratu lezaioke etorkizuna iñori. Ori ez da bere egitekoa. Baiña, baserrian gelditu diran auen artean ezer berririk sumatzen al da?

—Zenbait etxetan berritze batzuk sumatzen dira baiña, gazte auek gurasoen mende bizi dira ta askotan naiz-ta gazteak gauzak beste erara egiteko gogoia izan ta ortarako preparamak egon, ezin dute erabakirik artu, ez dago bere esku. Zabalegiaren ondorena gai otan denborakin ikusiko da. Alare ejen-plo politik ezagutzen ditugu. Poz audiagoa ematen digu, emendik pasatako mutil ta neskak gau-eskoletan eta beste ekintza ta taldeetan ikusteak. Ugarituko al dira orrela jokatzan duten mutil ta neskak.

ZENBAIT ZAILTASUN

—Nai zendutekeen ori aurrera ateratzeko zailtasun batzuekin topo egingo duzue noski. Nolakoak dira zailtasun oiek?

—Era askotakoak dira zailtasun oiek.

—Ikasleak billatzea, gauza erraza al da?

—Ez orixe. Egunkariz, asterokoz, irrati ta rrez aalegiñak egiten ditugu. Ortaz gailera, maisu-mais-tren bitartez, apaizen bitartez kar-tan bitartez saliatzen gera eskola-ren berri eman ta delak egiten. Alare, eskola betetzeko, aintbeste ikasle, naiko lanakin osatzen dira. Eta, gogoan izan, Zabalegi betetze utsarekin, baserriako diran gazte asko gelditzen dirala nekazari-gaiak ikasi gabe.

—Eta etortzen diranekin zer?

—Ez da alferrikakoa zure galde-ra ori. Alde batetik, etortzen di-ran guztiak, eskola-gaietan eska-tzen dan mailla ez dutela izaten. Au dala-ta, ordu luze asko joaten zaizkigu, leenengo maillako esko-lan ikasi-bearrezkoak irakasten. Auek berak, geiago dakitenei mar-txa azkar bat artzen ez die uzten. Beraz ikastaroa ez da bear bezela aprobetxatzen. Beste aldetik, ber-riz, ikastaroa, oso motza —iru illa-bete t'erdi— dala ez aaztu.

ETORKIZUNARI BEGIRA

—Oztopo ta zailtasun batzuk ikusi ditugu. Zoritxarrez, gelago ere izango dira. Aueri arpegi emateko zer asmo dituzue?

—Zailtasun faltarik ez dago, ez. Gure asmoak, berriz, auetxek dituzu:

1-ik. Preparazio eskasari arpegi emateko, sarrera-urte bereizi bat jarri. Au da eskola-gaietan, au edo ura dala-ta, motz xamar datozenak, ez ditugu kalean utziko. Izena ematen dutenekin bi talde egingo ditugu. Eskola gutxiakin datozenek, preparazio edo sarrera urte bat egingo dute urrango urtean Zabalegi-ko gaiari lotzeko. Obeto datozenak, bereala ekingo diote t-go urteari.

2-ik. Ikastaroa, gaurko beste profesio-erakusketak nola egiten diran ikusita, tarterik gabe egin bearko da, urtea obeto aprobetxatzeko eta 2 urteren buruan, mailla egoki bat iristeko.

3-ik. Denbora geiago izanik, oraingo irakaskintzako lege berriak eskatzen duena, emateko gauza izango gerala uste dugu. Au da gerora begira gaurko darabilgun ametsa: Zabalegi-eskola, leen maillako profesio-eskola bat egin, ez noski edozein profesio irakasteko, nekazari-profesioa irakasteko bai.

zik. Zabalegi, lege berrien molde-tan sartuko da eta ematen dana, ministeritzak ontzat emandakoa izango da eta emen egiten dana, gure asmoak ala dira beintzat, mi-nisteritzak onartuak izango dira.

—Eta berritze auek noizko ditugu?

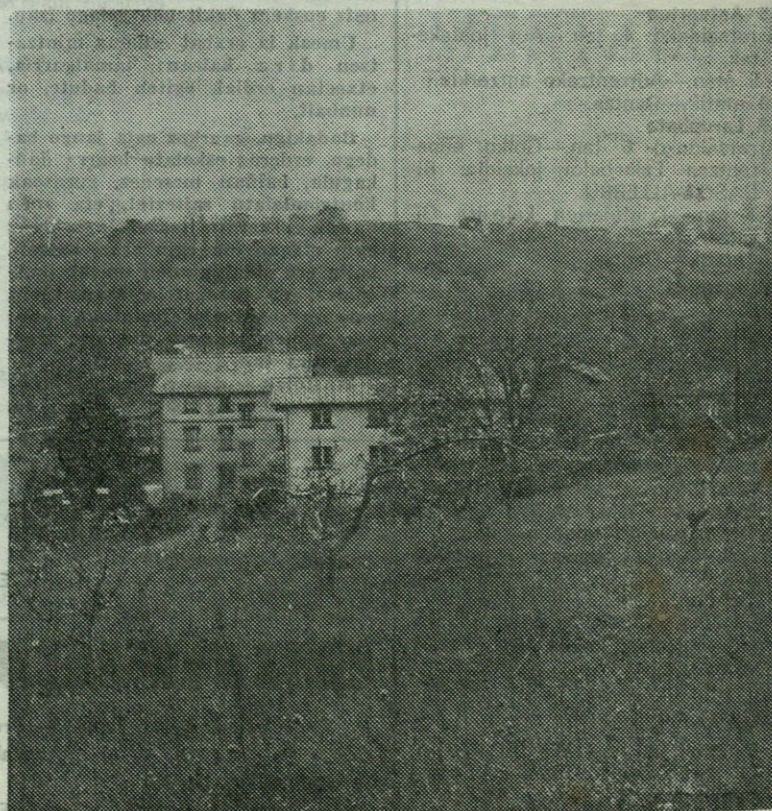
—Gauza batzuekin, aurtengo urte otan bertan asi nai genduke. Seguru, bearrak bada beintzat, leen esandako sarrera-urte orrekin.

—Negu guzia eskolan pasatze ori, 2-garren urtekoentzat eta orain-goiz prueba bezela, datorren urte-rako jarri nai genduke eskabiderik badago beintzat.

—Ministeri'ko legeetan sartze ori geroxeago etorriko da. Baiña gogo faltarik ez dago gure aldetik bein-tzat.

—Badakizute beraz. Zabalegin ez daude lo eta ez da leengoan segitokotan ere. Baserriako asmo-tan zabilatzatenak, aukera au ez galdut. Ikasi bear ikaragarria dauka geroko baserriarrek. Oraindik garaiz zabilatzatenok, eman zuen izenak eta jarri zuen buruak ja-kintza-bidean. Baserriarrei lan egi-tea bakarrik ez zale eskatzen bai-zik, batez ere, buruz lan egitea.

Martin Barandiaran

Zabalegi, nekazari-eskola

ITSASO JAUREGIAN

Joandaneke batean Donostiako Itsaso Jauregiko idazlari dan Urrutia jauna etorri zitzaidan. Arratsalde artan Itsaso Jauregira, erderaz —Palacio del Mar deritzanera— joan nendilla faborez alegia. Elkanok munduari aurreneko aldiz bira eman zion Victoria de- tura zuan Itsas-ontziaren gela nagusia asma-berritu eta ipiñi eta nik ikustea nai zutela.

Baietz. Joango nintzala eta oso gustora gailera. Arrasalde artan ez nuan joaterik izan. iZer zan eurite jasa ura! Udan badaki orrelakoak botatzen.

Baiña urrrangoan bai, joan eta Itsaso Jauregiko leenengo maillan baita Victoria ontzi gibel edo atze-aldeko gela aurrean denbora luzean pentsakor egon ere.

Victoria, Elkanok getariarraren agintzapean munduari leenengo aldiz bira eman zion itsas-ontzia, Urteta baillaran, Zarauzko ontzi-gindegian egin zuten dirudienek. Elkanok ondo baiño obeto eza-gutzen zuan ontzi ura.

Branka, aurre-aldeetik txopara, atzeko aldera, ogeita zortzi me-tro bakarrik zituau. Eun da ogel tonelada edo upelkada ustutzen zituau Elkanoren ontziak.

Gaur eguneko Donostia kaiko edozein arrantza ontzik tamaño berdiña dauka.

iNolako izango zan bada Victoria-ren kapitanaren agindu-gela? Txikia, estua, pobrea oso.

Itsasoa, gure itsasoa ikusten da aldameneko leiotik. Matxitxako muturra agertzen zan lañoepan arratsalde artan.

Aldiz-aldiz itsaso zabalera eta berriz Victoria itsas-ontziko gela nagusi itogarri-za zijoazten nere begiak. Ez nuan asmatzen andik aldegiten. Ezin. Ain jarri nintzan pentsagarri bazter artan.

Berreun da irurogei ta amar gizon irten bost ontzitan, eta andik iru urtetara emezortzi bakarrik bueltatu ziran ontzi batean beste laurak ondututa.

Marka arrigarria gizon aiena. iAiek ziran aiek gizonak! Egin zutena neurtzeko Donostiako Itsaso Jauregira joan eta Victoria itsas-ontziko gela nagusi berritutakoa ikustea besterik ez dago.

Eta baita aurrean parez-pare dagoen Victoria-ren irudia ere. Intxaur azal kaxkar bat dirudi.

Jende asko zebillen Itsaso Jauregian. Urrutia jaunak galdera egin zidan:

—Zenbat jende uste dezu pasatzen dala Museo ontatik, Ikus-tegi ontatik, urtearen buruan?

Eta nik beste galdera batekin erantzun:

—iUrurogei milla?

Urrutia jaunak orduan:

—Ez. Berreun eta berrogei ta amar milla.

Sinisteak ere lanak ba ditu, baiña guk bai al-dakigu ondo zer erakus-gai berezi dauzkagun?

JOSE DE ARTECHE